

Horatius lyricus et ethicus.
Two twelfth-century school texts on Horace's poems

Karsten Friis-Jensen

It is a fact that the classical Roman poets were widely read in Western Europe in the eleventh and twelfth centuries (see for instance GLAUCHE 1970 *passim*). But our knowledge of *how* they were studied is still very imperfect, also compared to what is known about, for example, the study of the classical philosophers in the same period.

Thanks to first of all the recent work by MUNK OLSEN, it is now much easier than before to assess the medieval Ms. tradition of the Roman classics, and the relative popularity of single authors and works. The important question of how the classical poets were imitated by medieval writers has also received full attention from the very beginning of medieval Latin scholarship, and a large number of specialized studies exist. When it comes to the most tangible evidence of eleventh- and twelfth-century teachers' occupation with the Roman poets, the written commentaries they have left us, we are far from having explored them systematically. For some authors the situation is better than for others.

Commentaries on Ovid are the subject of a number of important publications (e.g. GHISALBERTI 1932 & 1946, HEXTER 1986 with further references), and so are commentaries on Lucan (e.g. MARTI 1941, cf. v. MOOS 1979 with further references); a central text on Lucan is the commentary by Arnulf of Orléans, edited by Berthe M. MARTI in 1958. Among other commentaries which have been edited are one on Juvenal (WILSON 1980) and one on Claudian's *De raptu Proserpinae* (CLARKE/GILES 1973). Commentaries on the two poets who were probably most widely read in these centuries, Vergil and Horace, have not received an attention which corresponds with their importance. The only larger text on Vergil hitherto published is the commentary on *Aeneid* Books I-VI attributed to Bernardus Silvestris (new edition JONES/JONES 1977); commentaries on Horace will be discussed in more detail below. Among the pagan poets who were popular in the Middle Ages, Juvenal, Claudian, and Persius are the only ones who have appeared yet in KRISTELLER/CRANZ/BROWN's *Catalogus translationum et commentariorum*.

Some scholars have attempted more general studies on the role of classical poets in the eleventh and twelfth centuries. GLAUCHE's book on the school curriculum before 1200 is very relevant to the question, although

broader in scope. An indispensable collection of medieval introductory texts to classical authors, mostly poets, was edited by HUYGENS (latest ed. 1970), and the genre of these so-called *accessus* were studied in detail by HUNT 1948. MINNIS's recent book on *Medieval theory of authorship*, which takes the *accessus* tradition as its point of departure, is a very important contribution to the study of literary criticism in the Middle Ages in general. DELHAYE in a series of large articles stressed the close connection between the reading of classical poets and historians in the schools and the teaching of moral philosophy, a connection which one of the texts edited below elucidates. ALLEN's book from 1982 on *The ethical poetic of the later Middle Ages* develops Delhaye's results for the thirteenth century and onwards. KINDERMANN 1978 discusses medieval theories about satire as a genre, and much of his material is related to Horace.

With a few exceptions, the medieval commentaries on Horace's poems are still largely unexplored. The Dutch scholar H.J. BOTSCHUYVER published editions of two full-scale commentaries on Horace in 1935 and 1942. Probably on account of Botschuyver's erroneous dating of them, and because the principles and accuracy of his editing were questioned, the commentaries have not received the attention they deserve. The older (vol. I 1935) is preserved in Mss. of the tenth century, but they represent an archetype which according to NOSKE (1969 pp. 190f.) cannot be younger than c. 800; because of its age and its closeness to the late antique corpus of scholia attributed to Acron, it does not directly illuminate the reading of Horace in the eleventh and twelfth centuries.

The main Ms. of the other commentary edited by Botschuyver (vol. IV 1942) belongs to the turn of the eleventh and the twelfth centuries (Paris, Bibliothèque nationale, lat. 17897; MUNK OLSEN Hor. C. 162), and in this case there seems to be no cogent reason to suppose that the commentary is much older than the Ms. itself (Botschuyver himself attributed it to Heiric of Auxerre, of the ninth century). The Ms. contains numerous marginal and interlinear glosses to all Horace's poems, including introductory glosses to each poem. Only once does an introductory gloss swell to the proportions of an *accessus* to an entire group of poems, namely at Epist. 1,1 (MUNK OLSEN Hor. incipit #210), and the Ms. contains no other introductory texts such as a life of Horace or a metrical treatise. The commentary handles the material of the Pseudo-Acron tradition very freely. It is a characteristic feature that the commentator's own Christian background shows through in many passages (cf. BOTSCHUYVER 1942 p. IX).

Other medieval texts on Horace made accessible by modern scholars have either been fragmentarily edited, or are of more restricted scope,

such as the introductory texts in HUYGENS 1970 or ZECHMEISTER's edition of the Vienna scholia on the *Ars Poetica* (for other inedita related to the *Ars* see FREDBORG 1980). MUNK OLSEN (1982 pp. 422f.) gives a comprehensive bibliography. Besides cataloguing all Mss. of Horace from the period of the ninth to the twelfth centuries, with remarks on glosses and introductory texts, Munk Olsen also lists Mss. of commentaries on Horace transmitted separately (1982 pp. 514-22, twenty-nine items).

The texts edited here

The large number of Mss. from the eleventh and twelfth centuries are tangible evidence of Horace's popularity, and besides he is also one of the most quoted classical poets of the period. It is generally assumed that in the Middle Ages Horace's Odes were less eagerly studied than his hexameter poetry. There is no doubt some truth in this, but only when seen as a general tendency. We have no reason to believe that the study of Horace's Odes was discontinued at any time after the Carolingian period: the number of Mss. containing the Odes, glossed or unglossed, is simply too large to warrant such an assumption (cf. also MASSARO 1978 p. 193, discussing an eleventh-century glossed Ms.).

However, as soon as we want to know more precisely how medieval scholars read their Horace, particularly the rather complex Odes, we are in difficulties. Horace was clearly a model of metrical variety and of beautiful and sententious phrasing, but so far very little material has been published that sheds light on the way single poems were interpreted. This is why I have decided to print two sets of introductory texts to Horace's poems which must originate in a twelfth-century school context (specimens were published in FRIIS-JENSEN 1987 pp. 199-201, cp. pp. 138ff.), although other texts may be just as, or more, interesting. I have only seen a fraction of the annotated Mss. from the period, but among the Mss. I have seen, these two are intelligent and consistent representatives of a common type, that which makes a point of characterizing every poem separately.

When speaking of annotations in a Ms. as documentation of a certain way of reading Horace, one must be fairly sure that they actually belong together, i.e. that they somehow form a consecutive text. Put in another way, the question is how to distinguish between a commentary and scattered glosses. Both internal and external criteria may indicate that a series of annotations belongs together: among the internal criteria, formulaic phrasing and general method are central, whereas the main external criterion must be the uniformity of the writing.

Each of the two anonymous texts edited below is clearly the work of one commentator, with his own personal approach. Neither of the authors is a very original scholar, and his intellectual demands on the reader are not excessive. The merits of the texts lie elsewhere: they consist in demonstrating two different ways of reading Horace, as they are both provided with introductory material, metrical explanations, and discussions of single poems. They more or less lack the usual glosses on single words and difficult passages. That is probably more by accident than on purpose (cp. below), but it allows us to print them almost in their entirety within the compass of an article. The texts give no indication of their time of composition, but in both cases it seems reasonable to date them not much earlier than the Mss. in which they have been transmitted, i.e. to the twelfth century. Their unassuming, and yet systematic, character indicates that they were somehow connected with teaching, and the moralizing interpretations which are so pronounced in one of them seem to support this view. An *accessus* to Horace's Odes from a third Ms. is printed as a supplement, because it is more explicit than usual about the moral implications of the Odes.

The Vatican commentary (P)

The Ms., Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Pal.lat. 1655, has been described in its entirety by PELLEGRIN 1982 pp. 308-11, its first part comprising Horace's works with glosses by MUNK OLSEN 1982 pp. 499-500. As the two parts were bound together at a later time, only part one is of interest in this connection. Pellegrin dates the main text of Horace to the second half of the twelfth century, whereas our glosses are considered to be only little later than the main text ("Gloses marginales et interlinéaires de peu postérieures au texte"). Munk Olsen dates the main text to "s. XII/XIII", and the additional leaves foll. 25-30, containing parts of our glosses, to the thirteenth century. Pellegrin follows LEHMANN's opinion (1960 p. 528) that the codex came to the Palatine Library via the Fugger collection, but does not commit herself as to its origin. Munk Olsen considers it to be German.

The texts of interest for a reader of Horace are the following:

Fol. 1r-v: Suet. Vita Hor. (MUNK OLSEN 1982, incipit list to Horace, #108), written by the scribe of the main text.

Fol. 1v: note on metrics (MUNK OLSEN Hor. #128), written by the scribe of the main text.

Fol. 3v: *accessus* to the Odes (MUNK OLSEN Hor. #114), written by the same hand as that of the oldest set of glosses.

Foll. 5r-102v: the works of Horace: 5r-42v Carm. 1,1-4,7; (43r-62v a Renaissance supplement to replace lost leaves, comprising Carm. 4,8-15, Ars, Epod.); 63r-102v Carm.saec., Epist., Sat. The original text is written by one hand.

Foll. 5v-27v: the oldest set of glosses to Horace's Odes, beginning at Carm. 1,2, ending at 4,15; they are written by one hand, different from that of the text of Horace. The sequence covering Carm. 1,2-3,3 is entered in the margins and between the lines of the main text, whereas the glosses to Carm. 3,4-4,15 are written on separate leaves, foll. 25r-27v (28r-30v being

blank), a ternio of smaller size than the rest of the Ms. There are also various later marginal and interlinear glosses to the Odes, particularly at the beginning.

Fol. 103r: treatise on metrical feet (*inc. Pes est certa dinumeratio sillabarum et temporum, expl. epitritus quartus contrarii sunt illis*), a rewriting of Don.Gramm. IV pp. 369,17-370,26 De pedibus, written by the same hand as that of the oldest set of glosses. Fol. 103 is an isolated leaf, and may have belonged to the beginning of the codex before it was rebound; a drawing of the four elements on fol. 103v is similar to, and made by the same hand as, one on fol. 3r.

The texts written by the scribe of the oldest set of glosses together form a complete introduction to the reading of Horace's Odes. The treatise on metrical feet (fol. 103r), wherever it was placed in the Ms., constitutes the basis for understanding the metrical glosses to the single odes. The accessus begins with a life of Horace, and continues with some of the standard headings of an accessus: *materia, intentio, finis, titulus* (cf. e.g. MINNIS 1988 pp. 19ff.). We note that this last part of the accessus is concerned with the Odes only, so that our set of texts from the beginning may have been planned as a separate commentary on the Odes.

Then follows a series of introductions to the single odes. They first describe the metre if it is one not met previously in the sequence, or they give references to the first ode written in the same metre; in the few instances where a metrical identification is omitted, the ode is usually written in sapphic stanzas or another very common metre. Next they give a summary of the content. The opening of this summary is highly formulaic. Interestingly enough the ode is almost invariably seen as an address to a person present, in accordance with the view of modern scholarship (*N.N. amicum suum in hac oda Horatius alloquitur*, or the like). Introductory texts to single poems are found in the earlier commentaries, too, but not so uniformly phrased as these. Such introductions seem to be a normal feature of medieval commentaries on poetical texts consisting of smaller units, and they have been mentioned by for instance MANITIUS 1905, who edited a series to Juvenal from a twelfth-century Ms. and called them "Einleitungsscholien", and by HEXTER 1986 pp. 112ff., speaking about "introductions to the individual Epistulae ex Ponto" by Ovid.

The introductions in P are of varying quality, but when they are best they give an accurate picture of the author's approach to a given poem, thus enabling us to compare his interpretation with that of others. He several times discusses the traditional division of Odes found in the Mss. (see e.g. to 1,15. 1,17. 2,19), and he also puts forward an interesting theory about the relation between the first four of the so-called Roman Odes (3,1-4): each of them treats a different cardinal virtue (an opinion also advanced by the German scholar Franz Ritter in the nineteenth century, cp. FRIIS-JENSEN 1987 p. 139). The Vatican and the Oxford commenta-

tors both consider the two last odes of Book II (2,19–20) to be one long poem, against the Ms. tradition; only the Vatican commentator argues explicitly for his view. This consensus is interesting, because all the other known commentaries tacitly accept the usual division. Despite their restricted size, both sets of introductory glosses give much attention to the social context in which Horace's works must be seen: Horace's relations to for instance Maecenas and Augustus are often discussed. The nature of poetry and its role in society are also recurring themes, and generally Horace's position as the main figure of Roman lyric poetry receives much attention. The older corpus of Horatian scholia was naturally the source of material of this nature; but the fact that it was selected in preference to much other material says something about the interests of twelfth-century scholars, and corresponds with the obvious interest in Horace's Odes as models of metrical variety.

Apart from the introductory glosses, the scribe of P probably also intended to give a full glossing of single words and difficult passages, because there are traces of them in the Ms., particularly at the beginning of Book I, but also occasionally in that part of the commentary written on separate leaves (foll. 25r–27v). They have been left out in the present edition because they seemed to be too haphazard to give an idea of the commentator's method or sources. A few notes on the segmentation of poems have been retained (see to 1,3. 1,7. 1,35. 2,20; cp. to 1,2), and one should also note that metrical phenomena are discussed twice (2,16,34 *uersus ypercatalecticis, id est una sillaba superhabundans*; 2,18,34 (–que pue–) *tribracus pro iambo*). The hand of the main text also wrote titles to individual poems (such as those given in the apparatus to Klingner's edition of Horace), often with grave errors; they have not been included here, because they do not necessarily correspond with the content of the introductory glosses. That the glossator was aware of their existence is seen in the introduction to 1,10: *huic odæ non asscribitur titulus qualis in aliis, sed tantum ymnus ad Mercurium* (but the title given in the Ms. is: *Mercurio ymnus tetracolos*). References to individual poems in the part of the commentary written on separate leaves are given with short lemmata; the lemmata have been left out in this edition.

The Oxford commentary (M)

The Ms., Oxford, Bodleian Library, Magdalen Coll. Lat. 15, was summarily described by COXE (1852 vol. II p. 14) and will be included among the addenda in MUNK OLSEN vol. III:2 (as Horatius C. 127.5, cf. MUNK OLSEN 1985 p. X). The Ms. contains all Horace's works, with glosses. 128 foll., and fragments of a leaf in front (fol. I). Size 24 x 14 cms. Coxe dated it to the beginning of the thirteenth century, but it is clearly twelfth-century. MUNK OLSEN sug-

gests the second half of the twelfth century (1985 p. X); Dr. Albinia de la Mare of the Bodleian Library does not exclude the possibility of its being even older, of the first half to the middle of the twelfth century, and considers it to be English. The Ms. is known to have been in England in the fifteenth century, probably owned by the schoolmaster and writer John Seward, cf. below. The Ms. contains the following items, all in the same hand (but cp. remarks to fol. 128):

Fol. 1r (only small scraps left; the leaf seems to have had a large perforation from the very beginning): fragments of a treatise on Horace's metres, similar to that in KELLER I pp. 4-12 or Servius de metris Horatii KEIL IV pp. 468-72; the largest fragment reads: Quartus uero <<lo-gaoedicus>> qui fit duobus <<dactilis et duobus trochaeis,>> uel ultimo spondeo; <<ususque est hac metri>> compositione .xxxv. cantibus, <<ita: Uides ut alta.>> O matre pulchra. Musis a<<micus. Natis in usum.>> Icci beatis. Quid dedicat<<um. Parcus deorum. O diua gratum.>> Nunc est bibendum. M<<otum ex Metello. Aequam memento.>> Nondum subact<<a. O saepe mecum. Non semper imbres. Quid>> bellic<<osus>> - corresponding to KELLER 1902 p. 8,11sq. or KEIL IV p. 470,15sq. If the treatise was of a length similar to that of the two printed versions, and nothing speaks against this assumption, then it began on a previous leaf now completely lost.

Fol. Iv: fragments of a treatise on metrical feet (unidentified).

Fol. 1r: accessus to the Odes, and introductory gloss to Carm. 1,1.

Fol. 1v-51r: Carm. 1,1-4,15, with introductory glosses.

Fol. 51r-61r: Epod., with introductory glosses.

Fol. 61r-62r: Carm.saec., with introductory gloss.

Fol. 62v-63r: blank.

Fol. 63v: accessus to the Ars.

Fol. 63v-71v: Ars.

Fol. 71v: accessus to the Satires.

Fol. 71v-104r: Sat., with introductory glosses.

Fol. 104r: accessus to the Epistles.

Fol. 104v-127v: Epist., with introductory glosses.

Fol. 128r: biographical verses on John Seward, written in a fifteenth-century hand. The same hand added a number of metrical glosses scattered through the volume. It may be Seward's own: he was a schoolmaster, poet, and author of treatises on poetics (see GALBRAITH 1941-43 p. 99 note).

Like the Vatican commentary, the additional texts in M offer a comprehensive introduction to Horace's works, but this time to the entire corpus, not only to the Odes. The fragments on fol. 1r-v show that M contained the same information about metrics as P, but differently distributed: a survey of all the Horatian metres, with incipits, in one text instead of in individual explanations, and a treatise on metrical feet. Every poem then receives its own introduction, with a summary of its content. In each group of poems the first introduction takes the form of an accessus to the entire group, but that to the Odes is the most general and elaborate. At one point it even refers to one of the authorities behind the accessus as a genre, Boethius (cf. MINNIS 1988 p. 18 and note 64).

This is done in connection with a traditional question that was *not* put in the accessus of P, namely to which branch of learning the work be-

longs, *cui parti philosophiae supponitur*. The standard answer for the works of the pagan poets is that they belong to ethics, *ethicae supponitur*, cp. the accessus to the Odes in Ms. R edited below. The accessus in M, however, discusses the question in unusual detail, weighing the possibilities: *Si consulimus quod causa delectandi liber iste factus fuit, nulli recte philosophiae parti debet supponi. ... Si uero consulimus quod etiam quandoque uitia reprimat, uirtutes attollit, quodammodo de moribus nos instruit, et, mediante scientia, morali philosophiae potest supponi*. The commentator in fact follows up this decision by pointing out the moral lesson which every individual ode or epode offers the reader. Probably because of their explicit moralizing, the Satires and Epistles are treated differently.

This feature is characteristic of the Oxford commentary, and may be its main claim to interest. The commentary in fact perfectly illustrates the thesis put forward with such insistence by Philippe DELHAYE, that there is a very close connection between the teaching of grammar and the teaching of ethics or moral philosophy in twelfth-century schools. The main reason for a moralizing interpretation of the pagan poets is probably a desire to justify the reading of them, or in DELHAYE's words (1958 p. 71): "La conjonction de la morale et de la grammaire ... correspond à un désir profond, au besoin de justifier l'étude des auteurs païens. Pour apaiser leur conscience et se justifier du reproche d'abandonner l'évangile, les humanistes du XIIe siècle donnent à l'aspect moral des textes étudiés une importance bien plus grande que les anciens".

Another quotation from DELHAYE (1948 p. 44) may illustrate his concept of the nature of this moral philosophy: "Nombre d'auteurs de cette époque connaissent l'existence - au moins idéale - d'une morale non théologique qui est un des *artes*. Elle consiste pour eux dans l'étude de la morale enseignée par les païens. On cite, à ce propos, des noms comme Socrate, Platon, Cicéron, Sénèque, Horace, etc. ... Le plus souvent, cette morale non théologique reçoit le nom d'*ethica*. L'*ethicus* est un moraliste païen, une espèce du genre *philosophus*". The accessus to the Odes in R confirms this connection between moral teaching and the reading of the *auctores*, the pagan writers: the heading *Materia* (subject-matter of the Odes) reads succinctly: *Iuuenilis moralitas*. Under the heading *Finis*, the commentator mentions a twofold purpose, both moral and literary instruction (the text is unfortunately doubtful). He finishes the paragraph by saying: *quedam enim sciuntur ut sciantur sicut euangelia, quedam propter aliud ut auctores*, a statement that tallies beautifully with Delhaye's thesis.

Now it is not always easy to extract a moral lesson from a Horatian ode, not least because Horace often allows himself to stand in a rather

dubious light morally, if we use Christian moral terms. Conrad of Hirsau (?first half of 12th century) discusses the problem in the chapter on the *Ars Poetica* in his *Dialogus super auctores*, and points to a solution (HUYGENS 1970 p. 113): *Scripsit quidem idem Oratius et alios libros, Sermones et Odas et alios, in quibus etsi fructus magnus tyrunculi studentis est, tamen spiritalibus in quibusdam locis lectio eius infructuosa, quia uiciosa, est; uerumtamen ubi uitiosa Oratii oratio est, in hac causa magis uitiosus quisque notatus est quam auctor uiciiis notatis subiectus*. If necessary, Horace's behaviour must simply be seen as an awful warning to others; the question whether Horace meant so from the very beginning, is left unanswered. The Oxford commentary clearly advocates the same solution in many odes, for instance to Carm. 1,19: *Per Horatium sic degenerem notantur quamplurimi qui etc.*

Seen in this light, the commentator's explicit references to Christianity and to the Bible are quite natural. Now and then he even makes a monk of Horace (Carm. 1,19. 2,6), probably a didactic trick rather than an unconscious anachronism; in the same way, the commentator in BOTSCHUYVER 1942 four times refers to monks (see index s.v.), but he usually qualifies the term, saying *quasi monachus* (cf. our commentary to Epist. 1,10 *Horatius monachi iam quasi suscepto habitu scribit amico*). Other glimpses of contemporary concepts are *philosophicos libros ac glosas* (Carm. 1,29) and *Instruuntur hic prelati* (Carm. 4,5).

In Book I of the Odes, a few introductory glosses also discuss single words and difficult passages (see to Carm. 1,1.2.16.18.24); they have all been included in the present edition. This may indicate that the author originally planned to write a full-scale commentary, as the Vatican commentator probably did too.

Appendix: an accessus to Horace's Odes (R)

The Ms., Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, Reg.lat. 1780, contains all Horace's works, with numerous glosses. Description in PELLEGRIN II:1 1978 pp. 412f., and in MUNK OLSEN 1982 p. 505. Pellegrin dates it to the end of the twelfth century or "s. XII/XIII", with contemporary glosses, Munk Olsen to "s. XII/XIII". They agree that it is probably of French origin. The only part of the Ms. included in the present edition is an accessus to the Odes, on fol. 52v (MUNK OLSEN 1982, incipit list to Horace, #161). The text of the accessus is difficult to read in certain places, but ultraviolet light has been of some help.

Bibliography

- ALLEN, Judson Boyce: 1982, *The ethical poetic of the later Middle Ages. A decorum of convenient distinction*, Toronto.
- BOTSCHUYVER, H.J.: 1935-1939-1942, *Scholia in Horatium*, Vols. I-III-IV, Amsterdam.

- CLARKE, A.K. & P.M. GILES: 1973, *The commentary of Geoffrey of Vitry on Claudian De raptu Proserpinae*. Transcribed by A.K.C. and P.M.G. With an introduction and notes by A.K.C. (Mittellateinische Studien und Texte, 7), Leiden & Cologne.
- COXE, Henricus O.: 1852, *Catalogus codicum MSS. qui in collegiis aulisque Oxoniensibus hodie adservantur*, Vols. I-II, Oxford.
- DELHAYE, Philippe: [1948], 'La place de l'éthique parmi les disciplines scientifiques au XIIe siècle', pp. 29-44 in: *Miscellanea moralia in honorem Arthur Janssen*, Vol. I, Louvain.
- id.: 1949, 'L'enseignement de la philosophie morale au XIIe siècle', *Mediaeval Studies* 11 pp. 77-99.
- id.: 1958, 'Grammatica' et 'Ethica' au XIIe siècle', *Recherches de théologie ancienne et médiévale* 25 pp. 59-110.
- FREDBORG, Karin Margareta: 1980, 'Difficile est proprie communia dicere (Horats, A.P. 128). Horatsfortolkningens bidrag til middelalderens poetik', *Museum Tusculanum* 40-43 pp. 583-97.
- FRIIS-JENSEN, Karsten: 1987, *Saxo Grammaticus as Latin poet. Studies in the verse passages of the Gesta Danorum* (Analecta Romana Instituti Danici, Supplementum 14), Rome.
- GALBRAITH, V.H.: 1941-43, 'John Seward and his circle. Some London scholars of the early fifteenth century', *Mediaeval and Renaissance Studies* 1 pp. 85-104.
- GHISALBERTI, Fausto: 1932, 'Arnolfo d'Orléans, un cultore di Ovidio nel secolo XII', *Memorie dell'Istituto Lombardo di scienze e lettere* 24 pp. 157-234.
- id.: 1946, 'Mediaeval biographies of Ovid', *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 9 pp. 10-59.
- GLAUCHE, Günter: 1970, *Schullektüre im Mittelalter. Entstehung und Wandlungen des Lektürekannons bis 1200 nach den Quellen dargestellt* (Münchener Beiträge zur Mediävistik und Renaissance-Forschung, 5), Munich.
- HEXTER, Ralph J.: 1986, *Ovid and medieval schooling. Studies in medieval school commentaries on Ovid's Ars Amatoria, Epistulae ex Ponto, and Epistulae Heroidum* (Münchener Beiträge zur Mediävistik und Renaissance-Forschung, 38), Munich.
- HUNT, Richard William: 1948, 'The introductions to the Artes in the twelfth century', pp. 85-112 in: *Studia mediaevalia in honorem ... Raymundi Josephi Martin*, Bruges. Reprinted pp. 117-44 in HUNT 1980. Additions in HUNT 1982.
- id.: 1980, *The history of grammar in the Middle Ages. Collected papers*. Ed. by G.L. Bursill-Hall (Studies in the History of Linguistics, 5), Amsterdam.
- id.: 1982, 'The history of grammar in the Middle Ages: additions and corrections, edited by M.T. Gibson and S.P. Hall', *The Bodleian Library Record* 11:1 pp. 9-19.
- HUYGENS, R.B.C.: 1970, *Accessus ad auctores, Bernard d'Utrecht, Conrad d'Hirsau: Dialogus super auctores. Édition critique entièrement revue et augmentée par R.B.C.H.*, Leiden.
- JONES, Julian Ward & Elizabeth Frances JONES: 1977, *The commentary on the first six books of the Aeneid of Vergil commonly attributed to Bernardus Silvestris. A new critical edition by J.W.J. and E.F.J.*, London.
- KEIL, Henricus: 1857-80, *Grammatici latini*, Vols. I-VII, Leipzig.
- KELLER, Otto: 1902-1904, *Pseudacronis scholia in Horatium vetustiora*. Recensuit O.K., Vols. I-II, Leipzig.
- KINDERMANN, Udo: 1978, *Satyra. Die Theorie der Satire im Mittellateinischen. Vorstudie zu einer Gattungsgeschichte* (Erlanger Beiträge zur Sprach- und Kunstwissenschaft, 58), Nürnberg.
- KRISTELLER, P.O., F.E. CRANZ & V. BROWN (eds.): 1960-, *Catalogus translationum et commentariorum. Mediaeval and Renaissance Latin translations and commentaries. Annotated lists and guides*, Vol. I-, Washington D.C. (latest: Vol. VI 1986).

- LEHMANN, Paul: 1956-1960, *Eine Geschichte der alten Fuggerbibliotheken*, Vols. I-II, Tübingen.
- MANITIUS, Max: 1905, 'Lesarten und Scholien zu Juvenal aus dem Dresdensis Dc 153', *Rheinisches Museum* 60 pp. 202-28.
- MARTI, Berthe Marie: 1941, 'Literary criticism in the mediaeval commentaries on Lucan', *Transactions and Proceedings of the American Philological Association* 72 pp. 245-54.
- ead.: 1958, *Arnulfi Aurelianusensis Glosule super Lucanum*. Ed. B.M.M. (Papers and Monographs of the American Academy in Rome, 18), Rome.
- MASSARO, Matteo: 1978, 'Un commento medievale inedito ad Orazio', *Atene e Roma N.S.* 23 pp. 190-3.
- MINNIS, A.J.: 1988, *Medieval theory of authorship. Scholastic literary attitudes in the later Middle Ages*. Second ed., Aldershot (1st ed. 1984).
- MOOS, Peter von: 1979, 'Lucans tragedia im Hochmittelalter. Pessimismus, contemptus mundi und Gegenwartserfahrung', *Mittelaltinisches Jahrbuch* 14 pp. 127-86.
- MUNK OLSEN, Birger: 1982-1985-1987, *L'étude des auteurs classiques latins aux XIe et XIIe siècles*, Vols. I-II: *Catalogue des manuscrits classiques latins copiés du IXe au XIIe siècle*, Vol. III:1: *Les classiques dans les bibliothèques médiévales*, Paris.
- NOSKE, Gottfried: 1969, *Quaestiones Pseudacroneae*, Diss. Munich.
- PELLEGRIN, Elisabeth [et al.]: 1978-1982, *Les manuscrits classiques latins de la Bibliothèque Vaticane*, Vols. II:1-II:2, Paris.
- WILSON, Bradford: 1980, *Guillaume de Conches Glosae in Iuvenalem*. Ed. with introduction and notes by B.W. (Textes philosophiques du moyen âge, 18), Paris.

Acknowledgements

The main work on this article was done during a sabbatical leave at the Danish Academy in Rome in the spring of 1988. I wish to express my gratitude to that institution and to the Biblioteca Apostolica Vaticana for their hospitality and readiness in providing scholarly facilities. It is also a pleasure for me to thank Dr. A.C. de la Mare of the Bodleian Library for her help, and the President and Fellows of Magdalen College, Oxford, for permission to publish the glosses in their Ms. Lat. 15. My colleagues at the Copenhagen Institute of Greek and Latin Medieval Philology Lars Boje Mortensen, Sten Ebbesen, and Birger Munk Olsen have also made several helpful suggestions, for which I am very grateful.

In the edition, the following conventions have been adopted:

- [] not including italics: Editor's deletions.
- [] including italics: Editor's comments.
- [[]] Deletions by the scribe.
- < > Additions of letters or words which have never been in the Ms.
- << >> Additions of letters or words which are supposed to have been in the Ms. before physical damage.
- ' ' Letters or words added secondarily by the scribe, above the line or in the margins.
- æ The letter everywhere represents an *e caudata* of the Ms.

<Accessus> fol. 3v:

Auctor iste Uenusinus id est de Uenusino opido, quod situm est inter Lucaniam et Apuliam, oriundus exstitit. Unde ipse ait in sermonibus [*sat.* 2,1,34sq.]: "Lucanus an Apulus, anceps: Nam Uenusinus arat finem sub utrumque colonus". pater uero eius libertinus id est de libertina conditione et salinarius exstitit, unde a quodam sibi impropertatum est: "quociens uidi patrem tuum mungentem se cum cubito", quod salinarii faciunt. Sed Oratius opes patris opibus uicit ingenii. Nam in puericia in ludum literarum Romam missus est, ibique parcissimis nutritus est et eruditus impensis. Unde ait in epistolis [*epist.* 2,2,41]: "Rome nutriri mihi contigit atque doceri". postea uero causa maioris et subtilioris philosophiæ Athenas perrexit, ibique inter Epicureos summum locum obtinuit. et hoc ipse confirmans ait [*epist.* 2,2,43]: "adiocere bonæ paulo plus artis Athenæ". deinde Romam rediens in amiciciam Bruti susceptus est, motoque ciuili bello inter Augustum et Brutum de morte Iulii Cesaris tribunus plebis factus, in bello captus, et Augusto resignatus, interueniente Mecenate familiaritatem Augusti adeptus est. Unde utrique tam Mecenati quam Augusto in omnibus scriptis suis uenerabiliter assurgit. fuit autem brevis statura, corpore obesus et rotundus, lippus, iracundus, moribus ualde incompositus. Fecit autem undecim libros: quatuor odarum, Epodon, seculare carmen, librum poetriæ, duos sermonum, duos Epistolarum. commentati sunt super eum Porfilius, Modestus, Helenus Acron, sed melius ceteris Acron, unde imitandus est. Imitatur in odis Alpheum et Saphonem, in epodon Archilochum, in satiris Lucilium. post quinquagesimum uero et sextum annum cum iam ingrauescente ætate 'et' inualescente ualitudine ad tabulas testamenti designandas non sufficeret, Augusto Cesare coram omnibus herede constituto uitam finiuit. et in extremis Esquilis non longe a sepulchro Mecenatis sepultus est. et hec de uita poetæ sufficiant.

Que ergo circa hunc librum requirenda sunt, [[requiramus]] uideamus. Materia siquidem Horatii in hoc opere est illa communis materia omnium lyricorum: laudes scilicet deorum, iuuenes et uirgines, commensationes et potationes, [[et]] amores et iurgia et his similia iuxta illud Horatii [*ars* 83ff.]: "Musa dedi<t> fidibus diuos puerosque deorum et pugilem uictorem et equum in certamine primum [*primos Pa.c.*] et iuuenum curas et li-

bera uina referre". Intentio eius est partim laudare partim uituperare. In odis siquidem uituperat, non reprehendit. In epodon inuehitur, hoc est inuectiuo metro utitur. In sermonibus reprehendit. Inter que hec est differentia: uituperare namque est male facta uel dicta alicuius iocose narrare, quod facit in odis. Inuehi uero est male facta uel dicta alicuius [[representare]] maligno animo et lingua detrectoria representare, quod uidetur facere in odis, sed non facit. non enim imitatur Archilochum iambici metri repertorem in uerborum amaritudine, sed in metro tantum, iuxta illud Horatii [*epist.* 1,19,24f.]: "numeros animosque sequutus Archiloci, non res et agentia uerba Licamben". reprehendere uero est male facta uel dicta alicuius sub spe correctionis narrare. finis uero huius operis est delectatio, iuxta illud Horatii [*ars* 333f.]: "Aut prodesse uolunt aut delectare poete Aut iocunda simul et idonea dicere uitæ". In nullis enim scriptis maior delectatio est quam in lyricis. Tituli diuersi a diuersis assignantur: a quibusdam enim liber odarum, ab aliis uero liber carminum, a multis etiam liber lyricorum inscribitur. sed bene quodlibet istorum intitulatur: oda enim laus uel cantus interpretatur.

carm. 1,1 fol. 5r: [*deest argumentum*]

carm. 1,2 fol. 5v:

Hec oda est dicolos et tetrastrophos. primi tres uersus dicuntur saphici uel saphonici a Saphone inuentrice, quam ipse in odis imitatur. et constant ex quinque pedibus, primo trocheo, secundo spondeo, tercio dactilo, duobus trocheis siue ultimo spondeo. quartus uersus dicitur adonius ab inuentore, constans ex dactilo et spondeo siue trocheo. Uisa metri ratione uidendum est negotium.

[*adi. manus recentior*: Hec oda itaque proprie dicitur oda id est laus: tota enim constat ex laude. et est bifaria. In prima eius parte laudat Augustum quia uindictam post mortem Cesaris Iulii a diis inchoatam bene consummauerat. In secunda parte precatur Augustum quatinus genus humanum diis reconciliet, cum ipse solus ad id faciendum sufficiat. Innuit deos multa Romanis intulisse mala pro morte Iulii Cesaris, dicens. *cf. ipsa manu ad 25*: Ecce altera pars ode]

carm. 1,3 fol. 6r:

Hec oda est dicolos et distrophos. dicolos est quia duas metri uarietates in se continet. distrophos est quia a secundo uersu fit replicatio metri. Primus uersus dicitur glyconius ab inuentore, constans ex tribus pedibus,

primo spondeo, secundo coriambo, tercio pirrichio siue iambo. Secundus uersus dicitur asclepiadeus ab inuentore, sicut "Mecenas ataus".

Uisa metri ratione uidendum est negocium odæ. hec oda sicut precedens bifaria [[dicitur]] 'est'. In prima siquidem parte nauem Uirgilium Athenas delaturam diis commendare intendit. In secunda parte execratur et deuouet illum qui primum nauigio usus est. Ad nauem itaque loquitur per prosopopeiam sic dicens: O "nauis que debes".

[cf. ad 9: ecce secunda pars]

carm. 1,4 fol. 6v:

Hec oda sicut precedens dicolos est et distrophos. dicolos est quia duas metri uarie<ta>tes in se continet. distrophos est quia a secundo uersu fit replicatio metri. primus uersus dicitur archilocus ab inuentore, constans ex tetrametro heroico a prima parte sumpto, et tribus trocheis siue ultimo spondeo. Secundus uersus dicitur colofoni[o]us ab inuentore, constans ex pentimemeri id est ex medietate quinque pedum qui sunt iambi. et quandoque licet 'inter'poni spondeum in primo et tercio et quinto pede, ad retardandam iambici metri uelocitatem.

Uisa metri ratione uidendum est negotium odæ. Hanc odam scribit ad Sestium amicum suum inuitans eum ad deliciose uiuendum, dicens mortem nemini parcere sed equo pede tam diuites quam pauperes rapere [rap-pau- *Pa.c.*]. et quod debeat uacare delectationi et potationi probat ab occasione temporis, dicens "Soluitur".

carm. 1,5 fol. 7v:

Hec oda tricolos et tetrastrophos est. Tricolos est quia tria membra id est tres metri uarietates in se continet. Tetrastrophos est quia a quarto uersu fit repetitio metri. Primi duo uersus dicuntur asclepiadei, sicut "Mecenas ataus". Tercius dicitur feregracius ab inuentore, constans ex tribus pedibus, primo spondeo, secundo dactilo, tercio trocheo siue spondeo. Quartus [Tercius *Pa.c.*] dicitur Gliconicus, sicut "Sic te diua po".

Uisa metri ratione uidendum est negocium odæ. Pirram quandam metreticulam Horatius in hac oda alloquitur, et deridet et uituperat eam quia eius amore quondam implicitus uix tandem euasit. Modo ergo deridendo ab ipsa quis eam modo diligat requirit et interrogat, sic dicens "Quis multa".

carm. 1,6 fol. 6v:

Hec oda est dicolos et tetrastrophos. primi tres uersus sunt similes et dicuntur asclepiadei sicut "Mecenas a.". quartus Gliconicus sicut "Sic te d.".

Uisa metri ratione uidendum est negocium ode. Agrippam sororium Augusti Cesaris Horatius in hac <oda> alloquitur, siquidem ille rogauerat eum ut et sua et Augusti Cesaris gesta lirico carmine describeret. Modo ergo excusat se apud eum dicens se non ad tanta sufficere. excusando ergo se dicit Uarum quendam nobilem et sapientem poetam eum taliter describere qualiter nobilis et honesta persona debeat describi.

carm. 1,7 fol. 8r:

Hec oda est dicolos et distrophos, ut supra. Primus uersus est exameter 'uel heroicus', ex spondeo et dactilo indifferenter compositus. Secundus uersus constat ex tetrapodia heroica ab ultima parte sumpta.

Uisa metri ratione uidendum est negotium ode. Plancum quendam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur, uituperans in eo assiduam tristitiam 'et' sollicitudinem, dicens iocunditatem et leticiam quandoque curis interponendam. et hoc probat per simile, quia sicut nec est continuum nubilum nec est continuum serenum, sic nec 'ipse' in continua iocunditate nec in continua sollicitudine debet esse. sed quod debeat uacare iocunditati probat per amenitatem loci sui.

[*post 14 nouum carmen; glossator supra titulum adi.: hic non est distinctio*]

carm. 1,8 fol. 8v:

Hec oda est dicolos et distrophos. primus uersus constat ex duobus pedibus, primo coriambo, secundo bachio siue amfibracho. bachius constat ex tribus sillabis, prima breui, reliquis longis. Amfibrachus dicitur quasi circumbreuis ab amfi, quod est circum, et brachon, quod est breuis. constat enim ex breui et longa et iterum breui. et est amfimachrus contrarius ei qui dicitur quasi circumlongus, ab amfi, quod est circum, et machron, quod est longum. constat enim ex longa et breui et iterum longa. Secundus uersus constat ex quatuor pedibus, primo pede secundo epitrito, duobus choriambis, ultimo bachio siue amfibracho. quatuor sunt epitriti. epitritus primus est qui habet primam breuem et reliquas 'tres' longas. Secundus 'est' qui habet secundam breuem et reliquas 'tres' longas, et sic de ceteris. huic contrarius est peon. iterum quatuor sunt peones. primus est qui habet primam longam et reliquas 'tres' breues. Secundus est qui habet secundam longam et reliquas 'tres' breues, et sic de aliis.

Lidiam quandam meretriculam Horatius in hac oda alloquitur, et uituperat eam eo quod Sibarim quendam [[amicum]] iuuenem, quem amabat, a probitate et honestat>e blanditiis et illecebris amoris sui reuocabat. deridendo ergo eam interrogat 'cur' hoc faciat, dicens "Lidia dic".

carm. 1,9 fol. 8v:

Hec oda est tricolos et tetrastrophos [detra- *P*]. primi duo uersus dicuntur alpheici ab Alpheo, quem ipse in odis imitatur. et constant ex pentimetrici iambica et duobus dactilis siue ultimo amphimaco. tercius uersus est dimeter 'iambicus' et ypercathaleticus. dimeter uersus dicitur ille qui constat ex quatuor iambis, trimeter dicitur ille qui constat ex sex iambis, quia propter uelocitatem iambici metri computati sunt duo iambi pro uno metro. cathaleticus dicitur uersus ille cui nunc deest nunc superhabundat <aliquid> de iusta 'com'positione metri. ypercathaleticus dicitur ille cui aliquid superhabundat. Quartus dicitur lague [cf. *KELLER I app. ad p. 8,11*], cuius nominis causa non reperitur. et constat ex tribus pedibus, primo dactilo, secundo cori iambo, tercio bachio siue amphibracho.

Thaliarcum quendam formosum puerum Horatius in hac oda alloquitur et eum ad deliciose et splendide uiuendum sumpta occasione ab oportunitate temporis inuitat.

carm. 1,10 fol. 9r: Metrum in hac oda est quale "Iam satis terris ni".

Hec oda proprie dicitur oda quia laus. constat enim tota in laude[m] Mercurii. laudat siquidem eum a facundia, a sapientia, 'ab' inuentione palestræ et liræ, a prestigio. prestigium est species mathematicæ, que est ars diuinandi. et dicitur prestigium a pre et stige, quia prius quam ad operam accederetur quedam prestigialia, id est internalia sacrificia, fiebant. uel dicitur prestigium a pre et stringo, quia prestringunt oculos ut uideantur uidere que non uident. huic odæ non asscribitur titulus qualis in aliis, sed tantum ymnus ad Mercurium.

carm. 1,11 fol. 9r:

Hec oda est monocolos et monostrophos. et dicitur metrum cori iambicum a pede qui magis in eo dominatur. et constat ex quinque pedibus, primo spondeo, tribus cori iambis, ultimo pirrichio siue iambo.

Leuconoen quendam sortilegam Horatius in hac oda alloquitur, et eam uituperat et corripit de sortilegio, inuitans eam ad potationes secum [tecum *P*].

carm. 1,12 fol. 9r: Idem metrum quod "Iam satis terris".

Hec oda proprie dicitur oda quia laus. est enim ymnus, continens laudes deorum, semideorum, fortium uirorum. Horatius itaque decantaturus eas quasi ignorans a quo incipiat auxilium muse sue expostulat. sed notandum est quod in inquisitione peruerso utitur ordine requirendo primo de

uiris, deinde de semideis, ad ultimum de deis. sed in executione melius prosequitur.

carm. 1,13 fol. 10r: Metrum quale "Sic te diua po".

Lidiam quandam meretricem Horatius in hac oda alloquitur, et eam deridet et uituperat eo quod Telephum quandam amatorem suum in eius presentia, ut eum magis amore suo arderet, laudabat. Rogat ergo Horatius eam ne hoc faciat quia sic eum amore suo magis exstimulabat.

carm. 1,14 fol. 10r: Metrum quale "Quis multa gracilis te p".

Brutum in hac oda Horatius alloquitur, siquidem ille secundo ciuile bellum contra Augustum inire uolebat. monet ergo Horatius ne umquam secunda ciuilis belli inestuatione incalescat, quia in priori sibi male successerit. sed quia Brutus Augusti inimicus fuerat et nichil ei manifeste dissuadere audebat, 'ideo' utitur quadam methaphora, et eum metaphorice nauis comparat que, cum semel naufragium euaserat, secundo equor intrare non reformidat.

carm. 1,15 fol. 10v: Metrum quale "Scriberis Uario".

Hec oda nisi metrum dissentiret eadem cum precedenti esse posset. nam eadem est intentio, scilicet Brutum [[de]] 'a' ciuilis belli inestuatione dehortari. sed quia non est metrum idem, alia est iudicanda esse oda. et sicut in precedenti oda per metaphoram a nauis inductam monuit ne Augustum aggrederetur, sic et in hac 'oda' eum monet ut consilio suo acquiescat, ne si dissenserit ei contingat sicut Paridi, qui cum Helenam raperet consilio Nerei hoc prohibentis et reclamantis non acquieuit.

carm. 1,16 fol. 10v: Metrum quale "Uides ut alta stet niue".

Gratidiam quandam amicam suam in quam inuectiua fecerat Horatius in hac oda alloquitur. et ei reconciliari cupiens dicit [dicens *Pa.c.*] hec instinctu iræ fecisse et se emendaturum et obprobria in laudes commutaturum compromittit.

carm. 1,17 fol. 11r:

Hec oda eadem cum precedenti esse potest, siue alia est. Tundaridem quandam amicam suam hic alloquitur et eam ad locum suum inuitat, et locum commendat a commoditate.

carm. 1,18 fol. 11v: Metrum quale "Tu ne quesī."

Uarum quendam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur, et nimiam in eo austeritatem <et> sollicitudinem deridet et uituperat, et secum ad potationes et uineæ plantationem eum inuitat.

carm. 1,19 fol. 11v: Metrum quale "Sic te diua po."

Pueros suos Horatius in hac oda alloquitur et eos quatinus Ueneri sacrificia parent precatur et exorat. cum enim Horatius diu Uenerem intermisisset, iterum ab ea temptabatur. Inde est quod pueros precatur quatinus Ueneri sacrificia construant, ut ipsa per ea mitigata ab eo desistat.

carm. 1,20 fol. 12r: Metrum quale "Iam satis terris".

Mecenatem dominum et patronum suum derisorie et familiariter Horatius in hac oda alloquitur. et quoniam eum secum ad potationem inuitauerat, quale uinum ei sit appositurus indicat.

carm. 1,21 fol. 12r: Metrum quale "Quis multa gracilis".

Iuuenes et uirgines Horatius in hac oda alloquitur inuitando eos ad laudes Diane et Apollinis, iuuenes ad laudes Apollinis et uirgines ad laudes Diane, sic dicens "Dianam".

carm. 1,22 fol. 12r: Metrum quale "Iam satis terris".

Ad Aristium Fuscum hanc odam Horatius scribit et uitam amoris deditam ei commendare intendit. et quod eam maxima securitas uitæ sequatur, per semetipsum probat et ostendit. Nam cum quadam die solus et inermis per siluam uagaretur, immanis lupus qui ei obuius fuerat eum de amica sua cantantem fugit.

carm. 1,23 fol. 12v: Metrum quale "Quis multa gracilis".

Cloen quendam meretricem Horatius in hac oda alloquitur et eam deridet et uituperat eo quod cum tempestiua uiro et nubilis esset quasi non matura et impotens uirilem refugit optatum.

carm. 1,24 fol. 12v: Metrum quale "Scriberis Uario".

Uirgilium Horatius in hac oda alloquitur et eum inconsolabiliter dolentem de morte Quintilii Uarii consolatur. sed quodam admirabili genere consolationis utitur, dicens nullum modum esse dolori 'talis et' tanti amici. et hoc facit ideo ut facilius eum a fletibus retrahat.

carm. 1,25 fol. 13r: Metrum quale "Iam satis terris".

Lidiam quandam meretricem Horatius hic alloquitur et eam deridet et uituperat eo quod cum iuuenula esset oculis suos despiciebat amatores. nunc uero facta anus mutuo ab eis despiciebatur.

carm. 1,26 fol. 13r: Metrum "Uides ut al.".

Hec oda licet per uariationem [ua. P] tantum est bifaria. in prima siquidem parte Horatius negocium suum extollit et commendat eo quod [[eam]] 'illud' uitæ securitas sequatur. in secunda uero parte Bibleam musam suam inuocat et ei Lamiam puerum suum commendat, quia eum musis sacrare et lirico carmine instruere intendat.

carm. 1,27 fol. 13r: Metrum quale "Uides ut alta".

Sodales suos Horatius in hac oda alloquitur quibus in cena rixantibus ipse superuenerat. sed modo eos dehortatur a rixa et secum ad potationes inuitat dicens rixam potationi non esse admiscendam.

carm. 1,28 fol. 13v: Metrum quale "Laudabunt alii".

In hac oda Horatius ostendit mortem nec diuitiis nec familiaritate deorum nec aliquo modo euitari. ad hoc conprobandum introducit Argitam geometrem de se ipso ad se ipsum loquentem. Argitas iste Tarentinus, quem [sic P] naufragio perire contigit, discipulus Pitagore fuit, cuius sententia fuit neminem mori, sed 'corpus' interire et animam de corpore in aliud corpus redire. Horatius ergo ponit Argitam [[repro]] magistri sententiam reprobantem et hominem mori fatentem.

carm. 1,29 fol. 14r: Metrum "Uides ut al.".

Hicium quandam philosophum Horatius hic alloquitur et eum deridet et uituperat eo quod literatoriam professionem pro militari officio postposuerat et contemserat, et libros quos undique emerat pro armis uendiderat.

carm. 1,30 fol. 14r: Metrum "Iam satis".

Uenerem Horatius in oda hac [Horatius] alloquitur et supplicat ei quatinus Gliceram in amorem suum commoueat sicut ipsum in amore illius incenderat, dicens "O Uenus".

carm. 1,31 fol. 14r: Metrum "Uides ut al.".

Officium suum Horatius in hac oda commendat et extollit, et quod illud tranquilla mediocritas et uite securitas sequantur ostendit, quia uates illa magna non requirit sed tantum mediocria que ad uictum sufficiunt.

carm. 1,32 fol. 14r:

Barbiton instrumentum suum Horatius in hac oda alloquitur et eum quatinus secum aliquod dignum carmen consonare uelit precatur.

carm. 1,33 fol. 14v: Metrum "Scriberis Uario".

Ad Albium elegiorum scriptorem hanc odam scribit Horatius, et eum deridet et uituperat eo quod de amore Glicere, que eum spreuerat et aliis se iunxerat, elegiacum carmen scripserat.

carm. 1,34 fol. 14v: Metrum ut "Uides ut al.".

De se ipso quia apostatauerat agit in hac oda Horatius. Horatius enim Epicureorum, quorum sententia fuerat deum de mortalibus non curare, sectam tenuerat et tandem certis notis credere coactus erat. Modo ergo de se ipso exemplificando apostatas uituperat et eorum sententiam quia falsa sit dampnat.

carm. 1,35 fol. 15r: Metrum "Uides ut al.".

Hec oda bifaria est. In prima siquidem parte Fortunam alloquitur et eius potentiam predicat et extollit. in secunda uero parte quatinus Cesarem contra Britannos iturum conseruare uelit ei supplicat.

[cf. ad 29: secunda pars odæ]

carm. 1,36 fol. 15v [*nouum carmen glossator solus indicat*]:

Metrum "Sic te diua po.".

De aduentu Numidæ 'de Hispania' hanc odam Horatius scribit. et quoniam sospes et incolumis inde rediit, idcirco sibi Horatius congratulatur et exultat, sic dicens "Et thu.".

carm. 1,37 fol. 15v: Metrum "Uides ut al.".

De triumpho Augusti Cesaris Horatius hanc odam scribit. qui quoniam digne de Antonio et Cleopatra triumphauerat, gratulabundus sodales suos secum ad potationes inuitat.

carm. 1,38 fol. 16r: [*deest argumentum*]

carm. 2,1 fol. 16r: Metrum "Uides ut al.".

Asinium Pollionem quendam 'h'istoriographum Horatius in hac oda alloquitur. Siquidem Asinius Pollio iste ciuile bellum quod inter Pompeium et Cesarem fuerat describere uolebat. sed quia nondum bene sedatum fu-

erat, reducendo illud in memoriam graue periculum portendebat. Monet ergo Horatius ne hoc faciat, sed ut opus suum ad presens differat. nam cum ciuile bellum bene sedauerit et publicam rem bene ordinauerit, ad propositum suum satis tempestiue redire poterit.

carm. 2,2 fol. 16v:

Salustium Crispum, non nostrum historiographum sed quendam alium, in hac oda Horatius alloquitur et nimiam in eo auariciam redarguit et uituperat, et eum secum ad mediocritatem inuitat et reuocat.

carm. 2,3 fol. 17r [*nouum carmen glossator solus indicat*]:

Metrum "Uides".

Dellium quendam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur. inuitat eum ad leticiam et animi equanimitatem, uituperans in eo nimiam in prosperis elationem et in aduersis nimiam deiectionem.

carm. 2,4 fol. 17r:

Xantium Phocum quendam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur, et eum deridet et uituperat eo quod amore cuiusdam ancille et captiue suæ grauiter estuabat.

carm. 2,5 fol. 17v: Metrum "Uides ut al.".

Quendam amicum suum non nominatum Horatius in hac oda alloquitur et eum deridet et uituperat eo quod Lalagen quandam puellulam tenerrimam et uiro nondum tempestiuam instanter prosequeretur. et eam metaphorice iuuentutis comparat que nondum iugum ferre potest et 'que' etiam nondum potest taurum sustinere.

carm. 2,6 fol. 17v:

Septimium quendam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur et in eo nimiam gyrouagationem et animi instabilitatem redarguit et uituperat. et ut eum inde facilius retrahat, crimina illius in se ipsum transformat, dicens Septimio "aditure mecum Ga.".

carm. 2,7 fol. 18r: Metrum "Uides ut al.".

De reditu Pompilii cuiusdam amici et commilitonis sui hanc odam scribit Horatius. Pompilius siquidem sub Bruto et Cassio contra Augustum semper militauerat, et in primo bello, quando Horatius interceptus fuerat, euaserat, in secundo uero captus fuerat et Augusto resignatus et ei reconciliatus. Horatius igitur gratulabundus de reditu suo exultat.

carm. 2,8 fol. 18v:

Uarinam quandam meretricem in hac oda Horatius alloquitur et eam de periurio accusat et condempnat, et se ipsum deridet et uituperat eo quod sibi prius periurium magis placuerat.

carm. 2,9 fol. 18v: Metrum "Uides".

Ualgium quandam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur et eum deridet et obiurgat [-get *P*] eo quod de morte cuiusdam amasii incessanter dolebat. dicit ergo Horatius sicut cetera mortalium semper eodem statu non permanent, sic nunc ipse in assiduo merore et tristitia permanere non debet.

carm. 2,10 fol. 19r:

Licinium quandam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur nimiam in eo uituperans luxuriosam superfluitatem et eius contrarium sordidam auariciam, et ad auream mediocritatem eum inuitat. et utitur quadam metaphora a nauita inducta qui, si tute nauigare uoluerit, et medium pelagus propter procellas et tempestates et litora propter rupes eminentes deuitet.

carm. 2,11 fol. 19r: Metrum "Uides".

Hirpinum Quintium Horatius in hac oda alloquitur et eum deridet <et> uituperat eo quod de magnis et de summis et nichil ad eum pertinentibus semper sollicitus erat. Monet ergo Horatius quatinus intermissa sollicitudine quandoque indulgeat potationi et sibi uiuat.

carm. 2,12 fol. 19v: Metrum "Scriberis Ua".

Mecenatem dominum et patronum suum Horatius in hac oda alloquitur. et sicut in principio huius operis apud eum se excusauerat quare fortia gesta Caesaris non describeret, scilicet quia in talibus non consueuerat, sic nunc secundo rogatus ab ipso ut saltim lirico carmine describeret se excusat, dicens tanti principis gesta lirico stilo non conuenire.

carm. 2,13 fol. 19v: Metrum "Uides ut alta".

Arborem suam [[Horatius in hac oda alloquitur]] que in caput suum fere ceciderat per prosopopeiam Horatius in hac oda alloquitur et in plantatorem illius grauiter inuehitur, dicens "Ille".

carm. 2,14 fol. 20v: Metrum "Uides ut al."

Postumum quendam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur et eum ad splendide uiuendum inuitat, et nostre uitæ breuitatem et quod mors quoque nemini parcat insinuat.

carm. 2,15 fol. 20v: Metrum "Uides".

Contemporaneos suos Horatius in hac oda alloquitur, edificiorum superfluitatem uituperans et eque antiquorum mediocritatem commendans.

carm. 2,16 fol. 21r:

Grosphum quendam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur 'et' in eo assiduos tumultus curarum uituperat et mentis tranquillitatem et ocium commendat.

carm. 2,17 fol. 21v: Metrum "Uides".

Mecenatem dominum et patronum suum Horatius in hac oda alloquitur. qui quoniam graui infirmitate premebatur, idcirco gemebat et conquerebatur. rogat ergo Horatius ut a gemitibus desistat quia sic eum ualde angit et perturbat [contur- *Pa.c.*].

carm. 2,18 fol. 21v:

Ecce illa uarietas metri que in secundo libro continetur. hec oda est dicolos et distrophos. primus uersus constat ex amphimaco et monometro iambico id est ex duobus iambis qui faciunt unum metrum. Secundus constat ex trimetro iambico claudus id est ex sex iambis qui faciunt tria metra. claudus dicitur quia deest sibi una sillaba. et sciendum est quod tribracus quando'que' pro iambo recipitur non ratione sillabarum sed temporum.

Quendam amicum suum non nominatum in hac oda Horatius alloquitur et eum uituperat eo quod in hac uitæ breuitate maxima construeret edificia et infinitas congregaret diuitias. remouet ergo hoc totum Horatius a se, dicens "Non ebur" et cetera.

carm. 2,19 fol. 22r: Metrum "Uides ut al."

He due distinctiones una oda sunt, et est bifaria. in prima siquidem parte negotium suum Horatius commendat et extollit, in secunda uero parte Mecenatem dominum suum precatur quatinus propter exequias sibi parandas non sollicitetur, quia non sit moriturus sed in cignum debeat mutari. et ut opus suum maioris habeatur auctori<ta>tis Bacho docente hec omnia didicisse se dicit.

carm. 2,20 fol. 22v: Ecce secunda pars ode [oda P].

carm. 3,1 fol. 23r: Metrum "Uides".

Hic incipit tercius liber carminum, in cuius primis quatuor odis ad quatuor principales uirtutes nos inuitat. in prima siquidem ad temperanciam nos inuitat, in secunda ad fortitudinem, in tercia ad iusticiam, in quarta ad prudentiam. et quoniam nos ad hec inuitat, profanum uulgus remouens a se et excludens solis pueris et uirginibus qui puras habent mentes decantat.

"Regum timendorum" et cetera. huc usque captio attentionis fuit. nunc uero ad id propter quod precipue hanc odam incepit accedit, scilicet ut ostendat temperatum nulla perturbatione uel rerum ambitione perturbari. sed altius incipit dicens reges in suis subditis dominari, nullos uero in eis, sed ceteros hominum alios 'ad' possessiones, alios ad diuitias, nonnullos ad honores contendere et eniti, temperatum uero nullo horum anxari.

carm. 3,2 fol. 23v: Metrum "Uides".

Sicut in precedenti oda ad temperanciam nos inuitauit, sic et in hac secunda inuitat nos ad fortitudinem, et quemlibet amicum suum Romanum docet qualiter pueros suos instruat in militiam et in ceteros labores tolerandos. In fine uero huius odæ fidelitatem commendat, dicens tam fideli quam uirtuoso suum premium esse repositum.

carm. 3,3 fol. 24r:

In hac tercia oda ad terciam principalem uirtutem nos inuitat scilicet ad iusticiam, dicens eundem esse effectum huius et temperantiæ, quia sicut illa nulla inquietudine potest perturbari, sic nec ista. et quod deificatio eam sequatur ostendit exemplificando de multis.

carm. 3,4 fol. 25rA: Metrum "Uides ut al.".

Sicut in precedentibus tribus odis ad tres principales uirtutes nos inuitauit, sic in hac quarta ad quartum nos inuitat scilicet ad [[sapientiam]] prudentiam. et quod eam uitæ sequatur securitas per semetipsum ostendit et probat. quia cum semel adhuc puerulus solus in silua obdormuisset, quia literatoriæ professioni additus erat, ab ursis et uiperis illesus permansit. et quia quod dicturus erat mirum et incredibile uidebatur, muse sue auxilium expostulat dicens o "Calliope" et cetera.

carm. 3,5 fol. 25rA:

In hac oda Horatius alloquitur et deridet et uituperat illos qui cum rem 'publicam' augere possent minuunt, eque commendans illos qui cum minuere possint augent; qui cum augere possint minuunt, 'scilicet' ut milites Crassi qui Crasso interfecto Partis se per coniugia iunxerunt et sic rem publicam minuerunt; qui cum minuere possint augent, scilicet ut Regulus qui a Kartaginensibus Romam remissus, ut se et alios redimi faceret, ne redimeretur prohibuit et posteris suis talem legem reliquit, scilicet Romanus in bello aut uincat aut moriatur. Sed altius incipit dicens conditum esse Iouem regnare, sed absque omni dubio Augustum, qui semper rem publicam dilatat, deificari.

carm. 3,6 fol. 25rA: Metrum "Uides ut al."

In hac oda Horatius Augustum uel Romanum populum alloquitur et eum ad culturam et seruitium deorum inuitat, dicens quoniam seruire diis regnare est. et quota et quanta mala ex contemptu deorum Romanis pro-uenerint, multis exemplis mani<fe>stat et ostendit.

carm. 3,7 fol. 25rA: Metrum "Quis multa gracilis".

Asterien quandam meretricem Horatius in hac oda alloquitur, que cum non esset casta, de amore uiri sui absentis quasi casta conquerebatur.

carm. 3,8 fol. 25rB: Metrum "Iam satis".

Mecenatem dominum suum [[Horatius in hac oda]] quem secum ad cenam inuitauerat in hac oda Horatius alloquitur. qui quoniam in Martiis Kalendis quod proprie erat maritorum sacrificium parabat, idcirco cum maritus non erat ostendit quare hoc faciebat, scilicet ideo quia ab ictu arboris sue liberatus fuerat. legitur in Romana istoria quod Romulo instigante Romani uicinis suis que ad circenses faciendos uenerant uxores suas abstulerint. sed Sabini ceteris molestius hoc ferentes contra Romanos bellum inierunt. Ad quod triginta matronæ Sabinorum que iam de Romanis pe-pererant uenientes se medias obtulerunt et sic Martem interemerunt. unde Martie Kalende eis sunt deputatæ. in his igitur festis mariti et uxores inuicem se remunerabant et deliciose se procurabant.

carm. 3,9 fol. 25rB: Metrum "Sic te diua potens".

Lidiam quandam meretricem Horatius in hac oda alloquitur, quam quon-dam dimiserat sed modo ei reconciliari uolebat. sed hoc facit utendo lege amabei carminis, que est talis ut parili uersuum numero contendatur, et primus incipiat de qualibet materia. sed respondens eius contrarium uel

maius uel simile dicere debet. paritas quidem uersuum hic obseruatur, cetera autem obseruari non uidentur. nam alioubi inuenitur ubi materie [?] simile nec contrarium nec maius dicit.

carm. 3,10 fol. 25rB: Metrum "Quis multa gracilis" et cetera.

Licen quandam meretricem Horatius in hac oda alloquitur. qui quoniam in amore illius exarserat, idcirco ei supplicat quatinus a sua duricia <abs-tineat>.

carm. 3,11 fol. 25vA: Metrum "Iam satis ter."

Mercurium in hac oda Horatius alloquitur et ei supplicat quatinus suis modulationibus Liden, in amore cuius exarserat, demulceat ut rigore in quo est deposito ei in amore consentiat.

carm. 3,12 fol. 25vA:

Ecce illa uarietas metri que in hoc tercio continetur. hoc metrum constat ex ionico minore. est enim ionicus minor, ionicus maior. ionicus maior est qui habet duas precedentes sillabas longas et alias duas consequentes breues. ionicus minor est qui duas precedentes sillabas breues et alias duas longas.

Neobolen quandam meretricem Horatius in hac oda alloquitur et eam deridet et uituperat eo quod pro amore Hebri cuiusdam iuuenis omnia muliebria officia deposuerit. sed notandum quod non numerus pedum sed sententie clausula finit uersum.

carm. 3,13 fol. 25vA:

Bandusium fontem suum Horatius in hac oda alloquitur et ei in crastino sacrificium promittit et eum [et et P] collaudat et eum determinat. habuit enim duos fontes scilicet Bandusium et Dientium.

carm. 3,14 fol. 25vA:

Romanam plebem Horatius in hac oda alloquitur et eam ad leticiam et sacrificium deorum inuitat eo quod Cesar ab Hispanis deuictis uictor et incolumis redierat.

carm. 3,15 fol. 25vA: Metrum "Sic te d."

Clorin quandam meretricem Horatius in hac oda alloquitur et eam deridet et uituperat eo quod nec paupertas nec multorum series annorum luxuriæ et nequicie sue modum imponere ualebat.

carm. 3,16 fol. 25vB: Metrum "Scriberis Ua".

Mecenatem dominum suum Horatius in hac oda alloquitur et ei mediocritatem commendare intendit aurum et cetera superflua execratus, dicens quod per aurum plurima mortalibus incommoda sint illata. et hoc probat per multa exempla.

carm. 3,17 fol. 25vB: Metrum "Uides ut al".

Elium quendam amicum suum de senatorio ordine Horatius in hac oda alloquitur et eum ad leticiam et potacionem secum inuitat.

carm. 3,18 fol. 25vB:

Ymnus ad Faunum, quem in hac oda alloquitur et ei supplicat quotinus mitis per agros suos transeat et ut propicius pecoribus non noceat, quia ipse est et deus pestilentiae. sacrificium istius fiebat in nonis decembris [*sic P*].

carm. 3,19 fol. 25vB: Metrum "Sic te diua".

Telephum quen<dam> Murenam augurem Horatius hic alloquitur et eum deridet et uituperat eo quod de magnis et summis et nichil ad eum pertinentibus semper sollicitus inquirebat. monet ergo Horatius ne hoc faciat sed omni sollicitudine intermissa secum ad potacionem accedat.

carm. 3,20 fol. 25vB:

Pirrum quendam iuuenem, qui cuidam mulieri amasium suum uiolenter abstulerat [uiol- abs- ama- suum *Pa.c.*], Horatius in hac oda alloquitur et eum deridet et uituperat. et utitur quadam eleganti metaphora a leena inducta que raptis catulis suis uenatorem persequitur.

carm. 3,21 fol. 26rA:

Amphoram suam Horatius in hac oda per proso<po>peiam alloquitur. cuius descensum expostulat quoniam Coruinum quendam seuerum secum ad cenam inuitauerat, et ei diuersas uini uirtutes enumerat.

carm. 3,22 fol. 26rA:

Ymnus est ad Dianam quam hic commendare intendit. et ei sacrificium per singulos annos pollicetur.

carm. 3,23 fol. 26rA:

Philiden quandam sortilegem [*?lege -am*] Horatius in hac oda alloquitur et eam deridet et uituperat eo quod non nisi sumptuoso et magno sacrificio

deos placari credebat. dicit ergo Horatius quod tam parua hostia pauperibus quam magna diuitibus conueniat.

carm. 3,24 fol. 26rA: Metrum "Sic te".

Quendam auarum non nominatum Horatius in hac oda alloquitur, uituperans in eo nimiam auari[t]iciam et suarum rerum nimis tenuem et parcam expensam, dicens per hec neque curas ab animo nec mortem a corpore posse repelli. Inde ergo occasione sumpta cuiusdam gentis uitam, que talibus non intendit, commendat et extollit, ut sic ad simile hortando eum a nimia lucri cupiditate deterreat.

carm. 3,25 fol. 26rA: Metrum "Sic te".

Laudes Cesaris Horatius in hac oda se tractaturum promittit. sed quia noua et mira aggressurus est, ut ea se condigne scribere ostendat, se Bachico spiritu repletum esse nimia uocum [*?uel uocis*] exclamatione et spiritus inundatione insinuat [-sunuat P].

carm. 3,26 fol. 26rA: Metrum "Uides ut al.".

In hac oda Horatius se amoris renunciaturum promittit. sed quia a Uenere iterum uexabatur, ideo ei supplicat ut Cloen inuicem amoris suo consentire faciat.

carm. 3,27 fol. 26rB: Metrum "Iam satis".

Galatheam amicam suam Horatius in hac oda alloquitur. que quoniam nauigatura fuerat, idcirco Horatius callide eam retinere cupiens ab omni malo liberari postulat.

carm. 3,28 fol. 26rB: Metrum "Sic te".

Liden quandam uicinam suam Horatius in hac oda alloquitur. que quia seriis semper intenta idcirco Horatius a festo die Neptuni sumpta occasione eam secum ad potationem inuitat, sic dicens "Festo quid" et cetera.

carm. 3,29 fol. 26rB: Metrum "Uides ut al.".

Mecenatem dominum suum Horatius in hac oda alloquitur. quem quoniam secum ad potationem inuitauerat, idcirco eum rogat quatinus quandoque sollicitudine intermissa delectationi et iocunditati uacare libeat.

carm. 3,30 fol. 26rB: Metrum "Mecenas a.".

Tercium librum carminum Horatius term<in>aturus, siquidem tantummodo se tres scripturum pro<p>osuerat, opus suum [[suum]] commendat et

extollit et eius immortalitatem predicat et inde muse sue grates persoluit et multiplicat. et quare quartum addiderit, in sequentibus dicitur.

carm. 4,1 fol. 26rB: Metrum "Sic te".

Hic incipit quartus liber carminum. cum solummodo tres libros carminum Horatius se scripturum proposuisset, quare hunc quartum addiderit causa hec est: quia in precedentibus 'tribus' libellis priuignorum Augusti scilicet Drusi et Germanici nullam mentionem fecerat, ut ergo illorum uirtutum aliquam mencionem Horatius faceret, Augustus ei hoc opus scribendum iniunxit, et hec est causa quare hunc librum addiderit. in cuius prima oda utitur quadam eleganti metaphora, quasi iam dudum amor renunciasset et rursus a Uenere ad eam redire coactus fuisset. siquidem hec similitudo elegans est: amor enim materia est lirici carminis, et Horatius iam dudum lirica scribere omiserat, sed propter predictas causas Horatius rursus ab Augusto ad lirica describenda compulsus fuerat. dicit etiam hunc ultimum post omnes libros suos composuisse, sed propter competentem materiam istis adiunxisse.

carm. 4,2 fol. 26vA:

Iulium Antonium Florum Horatius in hac oda alloquitur. siquidem requisierat ut Horatius lirico metro Pindarum imitando facta Cesaris describeret. excusat ergo Horatius se, dicens quod imitari Pindarum res sit ualde difficilis. uel aliter: Iulium Antonium Florum Horatius in hac oda alloquitur et eum deridet et uituperat eo quod facta Cesaris lirico metro Pindarum imitando describere inceperat. monet igitur [ergo *Pa.c.*] Horatius ut desistat quia imitari Pindarum res sit ualde difficilis. Pindarus Tebanus quidam de summis poetis fuit.

carm. 4,3 fol. 26vA: Metrum "Sic te".

Melpomenen musam suam Horatius in hac oda alloquitur et ei gratias persoluit eo quod per eam ab omnibus [ab omn- per eam *Pa.c.*] diligatur et honoretur. et dicit quod quemcumque ipsa benigne in ortu suo respexerit, nullius professionis nisi lyricæ esse poterit.

carm. 4,4 fol. 26vB: Metrum "Uides ut al."

Ecce auctor persequitur [propterseq- *P*] propter quod hunc quartum librum addidit, quia laudat priuignos Augusti. et primo commendat Drusum, deinde subponit laudes Germanici, ubi dicit "nil Claudiae non perfic. manus". comparat Drusum aui, non cuilibet aui sed aquilæ, et non cui libet aquilæ sed iuniori et fortiori. et comparat eum feræ, non cuilibet

feræ sed leoni, et non cuilibet leoni sed iuniori et fortiori. et longum yperbaton id est longa constructionis suspensio usque "uidere Reti".

carm. 4,5 fol. 26vB: Metrum "Scriberis Uario".

Augustum absentem Horatius in 'h'ac oda alloquitur et ei quasi epistolam scribens supplicat ei ne reditum suum quem sanctis Romanis patribus 'promiserat' diutius differat. qui ipsius presentiam magno desiderio optabant. et innumeras presentie ipsius commoditates enarrat.

carm. 4,6 fol. 27rA:

Ymnus est ad Apollinem, nam eius potestatem et cum nobilitate immer-sam [?] ipsius uirtutem predicat. et ut carmini suo immortalitatem con-ferat, ab ipso expostulat.

carm. 4,7 fol. 27rA:

Ecce illa uarietas metri que in hoc quarto libro continetur. hec oda est dicolos et distrophos. dicolos 'est' quia dua cola id est duas metri uarie-tates in se continet. distrophos est quia post duos uersus fit replicatio metri. primus uersus est exámetro heroicus ex dactilo et spondeo indif-ferenter compositus. Secundus constat ex pentimemeri heroica ab ultima parte sumpta, et ypercataleticus quia in aliquo uersu una sillaba inuenitur superhabundans.

Manlium Torquatum quendam amicum suum Horatius in hac oda allo-quitur, dicens omnia tendere ad interitum et ideo sumpta occasione a temporis et rerum mutatione eum ad splendide et deliciose uiuendum se-cum inuitat.

carm. 4,8 fol. 27rA: Metrum "Mecenas ataus".

Censorinum quendam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur et ei meliora que habet, scilicet poeticam laudem, pollicetur, dicens quoniam si meliora haberet libenter secum impartiri uellet. et quantum poetica laus ualeat in hoc carmine demonstrat.

carm. 4,9 fol. 27rA: Metrum "Uides ut al".

Lollium quendam amicum suum Horatius in hac oda alloquitur et se eum laudaturum promittit. et quod illa laus immortalis sit dicit quoniam car-mina quibus committitur immortalia sunt.

carm. 4,10 fol. 27rB: Metrum "Tu ne que".

Ligurinum quendam formosissimum puerum Horatius in hac oda alloquitur. qui quoniam pre nimia forme sue pulchritudine superbiebat, monet ergo Horatius ne pro forma sua cito peritura et in breui transitura nec eum nec quemlibet alium despiciat.

carm. 4,11 fol. 27rB:

Phyllidam quendam meretricem Horatius in hac oda alloquitur. quam, quoniam in natali die Mecenate domini sui sacrificium facturum, idcirco eam secum ad potationes inuitat et quales et quantos apparatus paret ei demonstrat.

carm. 4,12 fol. 27rB: Metrum "Scriberis U".

Uirgilium quendam unguentarium Horatius in hac oda alloquitur. qui quoniam de domo ad domum gratis potaturus ibat, idcirco eum Horatius secum ad potationes sed non sine precio inuitat, et hoc [?] a tempore occasione sumpta.

carm. 4,13 fol. 27rB: Metrum "Quis multa gra".

Licen quendam uetulam Horatius in hac oda alloquitur que cum iuencula fuerat aduersus eum superbiebat. unde Horatius senectutem suam diu exoptauerat de qua modo facta anu gratulabundus exultat.

carm. 4,14 fol. 27vA: Metrum "Uides".

Augustum Horatius in hac oda alloquitur et dicit tam patres quam plebem pro laudibus suis sollicitari. subiungit etiam laudes Drusi priuigni sui quasi tandem ad ipsum reflectit.

carm. 4,15 fol. 27vA: Idem metrum cum precedenti.

Augustum quoque Horatius hic alloquitur et se sua gesta scripturum nisi ab Apolline prohiberetur promisit.

Oxford, Bodleian Library, Magdalen College Lat. 15 (=M)

<Accessus> fol. 1r:

Intentio Horatii est in hoc libro dehortari a uitiis et hortari ad uirtutes, et hec generalis intentio currit per totum librum, et habet speciales sub se <<in>> diuersis libris. In libro enim carminum et hortatur et dehortatur

iuuenes, et si quid interponitur de senibus, fit gratia iuuenum. Et in libro epodon similiter. iam nomine [?, nō *M*] iudicatur diuersus secundum discretionem [?, discretos *M*] a libro carminum. qui scilicet epodon per excedentiam reprehensionis, quæ ibi apertius notatur, hoc nomen sibi acquirit: epodon id est supra odas, epi supra, uel epodon id est clausalis per excellentiam, eo quod apertiores quam in aliis libris reprehensiones in eo libro clauduntur. In libro autem poetriæ hortatur poetas quosque ad uirtutem bene scribendi et dehortatur a uitio male scribendi. In libro sermonum intendit hortari et dehortari tam iuuenes quam senes, tam presentes quam absentes. In libro uero epistolarum intendit hortari et dehortari absentes amicos tantum. Materia sua est multitudo uitiorum. Causa suæ intentionis ut simus instructi bonis moribus. et supponitur eticæ quia de moribus intendit. Oda dicitur laus, et isti sermones dicuntur odæ id est laudes. Satiræ autem dicuntur quantum ad reprehensionem.

Materia Horatii in lirico carmine sunt laudes deorum et hominum, et iuuenum amores et quelibet aliæ delectationes, utpote ioculationes, conuiuationes, quod quidem patebit ubi dicet in poetria [83]: 'Musa dedit fidi-bus' et cetera. Quæ uero sit eius intentio, ex rei hystoria patebit. Interfecto enim Iulio Cesare a Bruto et Cassio Horatius ad eos se transtulit, et cum eis in Thessalia contendit. Illis autem ibidem ab Augusto Cesare Iulii Cesaris nepote omnino confectis Horatius relicta parma sua, ut ipse testatur, Romam rediit, auxilioque domini sui Mecenatis et Pollionis non solum mortis periculum euasit, uerum etiam Augusti Cesaris gratiam impetrauit. Cumque predicti principes Horatium uiderent otuari, rogauerunt eum ut actus suos lirico carmine describeret. In hac enim scientia sciebant eum apud Latinos solum chorschare. Rogatu itaque istorum Horatius liricum carmen incepit scribere, intenditque in eo principes predictos ceterosque Romanos et nouitate carminis et iocunditate sermonis delectare, uitia tamen quandoque reprimendo et uirtutes attollendo. Causa uero intentionis eius est, ut per huiusmodi delectationes Romanorum principum possit assequi gratiam, Latinorumque qui huius scienciæ expertes erant per huiusmodi preceptiones ditare eloquentiam. Si consulimus quod causa delectandi liber iste factus fuit, nulli recte philosophie parti debet supponi. Quod bene Boetius preuidit dum dixit [*in Porph.comm.pr. 1,1 p. 5,6*]: Querendum est in philosophicis libris cui parti philosophiæ liber debeat supponi. Si uero consulimus quod etiam quandoque uitia reprimat, uirtutes attollit, quodammodo de moribus nos instruit, et, mediante scientia, morali philosophiæ potest supponi. Liber iste potest iu<<re dici>> liber odarum siue liber carminum, seu liricum carmen. Oda autem grece laus potest interpretari latine. Ob hanc interpretationem dicitur liber iste liber

odorum quasi liber laudum. Continet enim in se laudes deorum et hominum, tum etiam semideorum. Licet autem liber odorum dicatur, non tamen ob hoc sic dicitur quod in omni parte laudem sui teneat, sed quia in digniori parte hoc facit, uel quia principaliter hoc intendit. Tenet etiam ubique laudem si adiciamus apertam uel occultam. Ob hoc etiam potest dici liber odorum quod odæ istæ siue cantilenæ a pueris et puellis in honorem deorum solebant decantari. Liricum autem carmen uocatur quia lira, quod musicum <<erat>> instrumentum, contemperatur. Uel etiam propter metrorum ua<<rietate>>m potest uocari liricum carmen. Lirin enim grece <<uarietas>> est, liricum ua<<rium>> interpretatur latine [cf. e.g. *NOSKE 1969 p. 185*]. Et <<carmen>> propter hoc potest liricum uocari. In hoc siquidem opere decem et nouem principales metrorum uarietates possunt numerari.

carm. 1,1 fol. 1r:

"Mecenas" et cetera. Partitiones istæ odæ uocantur, quemadmodum in bucolicis eglogæ, in tragediis chori, in satiris satyræ, in comediis cenæ, in psalterio psalmi. Hec autem prima particio iuste oda uocatur. continet enim laudes Mecenatis plenissime, dum ab "atauis regibus" dicet eum processisse. Id uero moralitatis nobis innuit, ut quomodo ipse abiecto omni torpore pro amore domini sui Mecenatis liricum carmen scribendum suscepit, sic et nos pro amore dominorum ea debemus suscipere, quibus speramus nos sufficere et aliis posse prodesse. sic lege: o Mecenas, <<qui e>>s "presidium et decus meum", tu coniurasti me ut scriberem actus tuos lirico carmine. quod quidem et possum et uolo facere pro tui amore. Per actum premitit potentiam dum dicit: quia tantum ualeo in hac scientia, iam "miscent hedere" et cetera. uoluntas sequitur ubi dicit "feriam sydera".

carm. 1,2 fol. 2r:

Hec iterum particio iuste potest oda uocari. Multipliciter enim intendit Horatius in ea Augustum Cesarem laudare, tum a sua nobilitate cum a multa que in eo erat religione. Laudat enim eum a nobilitate, dum mortem Iulii Cesaris ostendit deos acriter uindicasse, cuius successor Augustus Cesar erat, de cuius etiam progenie tanquam proximus nepos processerat. Item laudat eum a religione, dum eum talem dicit, quod apud deos solus inter Romanos sit exaudibilis, solusque ad cuncta Romanorum scelera sufficiat expianda. In hac etiam oda talem moralitatem dare nobis intendit, quod principes nostros ad hoc debemus hortari, ut conformes sint Augusto Cesari, qui et omnibus gratus erat subditis solusque apud deos inueniebatur acceptabilis. Sic lege: o Auguste, precamur ut

redeas in celum, sed serus, id est prius nobiscum diu moreris. Hoc subsequens littera usque ad finem dicit. Et necesse quidem est ut nobiscum sis, etenim "iam" id est olim "satis terris niuis" et cetera, que mala non possunt expiari nisi pro nobis intercesseris.

carm. 1,3 fol. 3r:

Uirgilio Athenas nauigaturo causa studii conphilosophus eius Horatius sollicitudine urgetur [*?uel* angi-] et quanta sit uis dilectionis eloquitur. Utitur enim proso'po'peia ex nimia dilectione nauim eius alloquens et ut eum inde [*?*] incolumem sibi reddat deposcens. in quo id moralitatis colligitur quod pro eorum periculo quos diligimus non minus quam pro nobis solliciti esse debeamus.

carm. 1,4 fol. 3v:

Sestius ad rem augendam supra modum fuit attentus et illicite uoluptati subiectus. quod totum eo uehementius consistebat, quia de instantia mortis nil cogitabat. Hunc reuocat Horatius ad liberalitatem, multas causas ad eum imitandum premittens. Possunt per hunc notari omnes qui in incerto uite huius infinitas diuitias congregant, libidine laborant et de instantia mortis excæcati nil cogitant.

carm. 1,5 fol. 4r:

Pyrra hec meretrix erat, que primo congressu amoris facilem se et amabilem exhibebat. Ubi uero amatores illaqueauerat, ferream se et amaram eis ostendebat et nouissime more serpentis pungebat. Hanc talem intendit Horatius deridere, ut sic eam ab hoc maleficio compellat cessare. Per hanc etiam notantur quelibet aliæ meretrices ita fallaciter erga amicos se habentes.

carm. 1,6 fol. 4v:

Agrippa iste adeo erat uir nobilissimus quod pro nobilitate sua sororius Augusti Cesaris est effectus. Hic uidens Horatium super omnes lirici carminis peritum orauit eum ut lirico carmine suos et Augusti actus describeret. Ad hoc dicit Horatius se non posse tantum laboris insumere tum, quia timebat ne tam arduæ materie succumberet, neue Uarum eius conphilosophum, qui hoc facere inceperat, in aliquo preueniret. Unde talis moralitas elicitur, ne nimis ardua ad scribendum insumamus nec amicum nostrum in aliquo honesto et utili præueniamus.

carm. 1,7 fol. 4v:

Plancus iste nobilissimus iuuenis erat, sed erga amicos miserrime se habebat, et hoc imo quia auaritiæ penitus deseruiebat. Hunc talem ad libere uiuendum inuitat Horatius, dicens quod res eius optime illud patiantur. Per hunc notantur omnes misere degentes, precipue autem illi qui ut iste maximas habent possessiones.

[post 14 indicatur nouum carmen, sed argumentum deest]

carm. 1,8 fol. 5r:

Sibaris hic in adolescentia sua multæ strenuitatis fuit, sed circa uirilem etatem cuidam meretrici se contradidit, per quam penitus effeminatus fuit. hunc et hanc Horatius arguit, et precipue illam que huius corruptionis primordium extitit. Per hunc uero et illam possunt notari et iuuenes nimium meretricibus se subdentes et meretrices probos iuuenes sic effeminantes.

carm. 1,9 fol. 5v:

Taliarcus iste ualde diues iuuenis erat. sed quia nimia auaricia laborabat, nec sibi nec amicis suis tempore necessitatis in aliquo subueniebat. Ob hoc autem precipue quia nimis de futuris cogitabat. Hunc talem reuocat Horatius, hortans eum et large uiuere et de futuris ulterius nil cogitare. Per hunc quilibet alii reuocantur auaricia laborantes et de futuris inaniter trepidantes.

carm. 1,10 fol. 6r:

Hæc particio quia ad plenum continet laudes Mercurii, competenter potest oda uocari. Attollitur siquidem hic Mercurius triplici de causa, tum quia predicatione sua homines bestialiter uiuentes edocuit, tum quia palestram et prestigiationem adinuenit. Laudatur et a dignitate. Interpres enim deorum et hominum dicitur esse. Unde talis moralitas elicitur, quod debeamus creberrime in deorum laudibus personare. In eorum autem laudibus precipue, quos nostre scimus professioni conuenire.

carm. 1,11 fol. 6r:

Leuconoe ista lanificium ceteraque honesta mulierum officia omnino dereliquerat, artique mechanicæ penitus deseruiebat. Hanc talem Horatius reuocat, hortans eam ne ulterius talibus inseruiat, sed honesta mulierum officia utiliter exerceat. Per hanc possunt quelibet aliæ notari, que relictis utilibus et honestis negotiis prestigiationibus penitus adherent et ueneficiis.

carm. 1,12 fol. 6v:

Hæc particio iuste potest oda uocari. Ad plenum enim continet laudes Augusti Cesaris. A generali laude tum deorum tum semideorum tum etiam hominum uidetur incipere Horatius, ut competentius ad laudem Augusti Cesaris possit descendere, quem omnibus preter Iouem ad ultimum uult preferre. Innuit autem nobis ut quibuscumque modis possumus principes nostros attollamus, ut sic eos amicissimos nobis et benignos efficiamus.

carm. 1,13 fol. 7v:

Lidia hec amica Horatii erat ualde dolosa, que, Horatium in amorem sui uolens protrahere, riuilibus Horatii nimis se amabilem eo presente solebat ostendere. Quod uidens Horatius mente dissecabatur, et in eam taliter iurgabatur. Possunt hic omnes notari, qui non attendunt meretrices multa facere ut sic possint magis amatores suos accendere.

carm. 1,14 fol. 7v:

Rome erant quidam amici Horatii, qui olim sub Bruto et Cassio et Antonio diuersis temporibus Cesarem persecuti et nouissime cum eo compositi iterum insurgere conabantur, et saluti eius occulte tamen insidiabantur. Hos Horatius reuocat et mala, que olim fuerant perpessi, ad eos terrendos enumerat [enum- ad eos ter- *Ma.c.*]. Ut uero caute hoc faciat, metaforice id est quadam congrua similitudine eos alloquitur, ne ab Augusto Cesare illud percipiatur. Possunt hic notari quamplures qui a maximis periculis diuina gratia erepti iterum temptant committere unde deterius possint interire.

carm. 1,15 fol. 8r:

+Ubi dicit "Pastor cum traheret". Pro una oda sic lege. dixi tibi cane [*?i. q. carmine*]. in quo teneo typum Nerei Paridem ab inutilitate sua reuocantis, que reuocatio sub hoc miraculo facta fuit: etenim Nereus "obruit uentos", "cum pastor" et cetera.+

carm. 1,16 fol. 8v:

Tyndaris hec amica Horatii fuit, quam tamen aliquando iratus multis iniuriis lacessiuit et in eam inuectiuam scripsit. Postea uero impaciens pre amore pedibus eius prouolutus, taliter eam pro reconciliatione deprecatur. et fit hic palinodia id est contumelie illatæ reconciliatio 'uel recantatio' atque destructio. Notantur hic omnes qui nimia luxuria strati non uerentur impudenter negare quod iuste in suas meretrices dixere. Incipe "Com-

pesce mentem". Quecumque antecedunt cause sunt quare hoc debeat facere. dicit enim quod satisfaciet ei libros suos comburendo et submergendo. Excusat se etiam per iram que multum imperat anime, et hoc ubi dicit "Non Dindimene" et cetera. quod ira est naturalis homini, hoc ibi "Fertur Prometheus". quod etiam fecit multos perire, hoc ibi "Ire Thiesten".

carm. 1,17 fol. 9r:

Hoc sic iungitur: Esto mihi amica quia dii me amant, Faunus scilicet et ceteri.

carm. 1,18 fol. 9v:

Uarus hic multæ seueritatis uir erat qui neglectis uitibus salices et alias arbores non adeo fructuosas plantare solebat, quod nimie seueritatis signum erat. domi etiam parum potabat, apud alios modum potandi excedebat. Inuitat hunc Horatius ad hilarem uitam, edocens eum ut aliquando potet, sic tamen ut modum potationis obseruet. docemur et nos ut ad uitandum auaricie crimen sic hilariter potemus, ut inconuenientiam potandi deuitemus. "Siccis omnia" Uere bonum est potare, quod colligitur ubi dicit: bonum est uites plantare, quia malum est non potare. "Ac ne quis" hoc sic: dixi ut potes. sed ne supra modum hoc facias, quod facere soles, attende quanta mala nimiam potationem sequantur.

carm. 1,19 fol. 10r:

Ostendit Horatius se olim monachum fuisse, sed post multam continentiam uino et otio corruptum "more canis ad uomitum redeuntis" [*Uulg.prou.* 26, 11] ad pristinas culpas recidisce. Per Horatium sic degenerem notantur quamplurimi, qui post multam continentiam potationi atque uino dediti in ea uitia recidunt, unde multo tempore honeste se continuerunt.

carm. 1,20 fol. 10r:

Mecenas, in Calabriam iturus ubi predia sua erant et per Sabinos uillam Horatii transiturus, monuerat Horatium ut optimum uinum ei apud se pernoctare uolenti prepararet. Horatius uero excusat se apud eum quadam astutia, dicens se bonum uinum non habere, ut sic possit ab eo aliquas uineas extorquere, uel competenter eum ab hospitalitate illa reuocare. Possunt hic notari omnes qui summe ditati a dominis suis solent tamen aliquam indigentiam pretendere, ut sic a dominis suis possint maiora extorquere.

carm. 1,21 fol. 10v:

Instante natalicio die Apollinis intendit Horatius pueros et puellas hunc hymnum edocere, quem in honore<m> deorum pro utilitate patrie ualeant decantare. Docemur et nos ut minores et iuniores nostros, dum adiuuimus, in diuinis laudibus ceterisque honestis et utilibus fideliter instruamus.

carm. 1,22 fol. 10v:

Horatio deambulante per Sabinam siluam quidam maximus lupus uenit ei obuiam. quo uiso cepit Horatius pre timore de amica sua cantare, sicque lupum conuersum in fugam fecit abire. Hoc miraculum rememorat Horatius cuidam Fusco uiro multum religioso, sed supra modum timido et ob hoc cum armis semper incedere solito. Hunc talem docet Horatius non sic esse timidum, cum ipse quoddam portentum, uidelicet lupum, non timuerit, solummodo quia amicam suam fideliter dilexit, quod nullomodo religio iuste potest uocari. Per hunc uero Horatium notantur omnes, qui a summis liberati periculis diuina miseratione hoc asscribunt suæ immundiciæ, quod deorum asscribere deberent misericordiæ.

carm. 1,23 fol. 11r:

Chloe ista tenella erat nulliusque concubitum pati poterat. hanc tamen Horatius persequebatur et rem cum ea habere conabatur. Quia uero tanti asini concubitum illa pati rennuebat, matrem suam comitando Horatium semper fugiebat. Notantur hic omnes qui persuasilibus uerbis teneras puellas laborant decipere, ut sic eas possint in assensum suæ libidinis pertrahere.

carm. 1,24 fol. 11r:

Dicunt quidam fratrem fuisse Uirgilii istum Quintilium, alii uero attestantur eum summum eius fuisse amicum. quem quia Uirgilius in uita sua nimis dilexit, defunctum muliebriter et supra modum deplorauit. Scripserat siquidem elegiacos uersus de morte eius, ut per illos magis ac magis ad dolorem incitaretur. Hunc quia hoc faciebat intendit Horatius in hac oda corrigere, ut sic eum a tantis fletibus faciat abstinere. Notantur etiam hic omnes supra modum mortem amicorum suorum deplorantes. Uidentur enim uel diuinæ dispositioni uelle resistere uel conditionem naturæ penitus ignorare. Unde sic dicit: O "Melpomene, precipe" id est prescribe Uirgilio "quis pudor" et cetera, "cui dedit pater li<quidam> uo<cem> cum cithara" id est cum uoce miseriæ. "Ergo Quintilium" hoc uariis modis legitur, sed ut legatur melius nobis uidetur: Quandoqui-

dem o Melpomene tuum auxilium inuocauimus, igitur sub tuo auxilio id dicamus, quod "urget perpe<tuus> sopor Quin<tilium>, cui erat"; sed tamen ipse occidit. "Tu frustra" ipse dico iterum tibi, "flebilis o Uirgili", quod "tu poscis deos" illum, sed frustra.

carm. 1,25 fol. 11v:

Lidia hec quia Horatium in adolescentia sua contempserat, imminente senectute ab Horatio similiter fuit contempta. Horatius siquidem ei insultat et senectutem suam multis modis improperat. Per Horatium sic facientem notantur illi, qui hostibus stratis insultant et debilitatem naturæ ad improperium eis irrogant.

carm. 1,26 fol. 12r:

Lamie amico suo peregre reuerso applaudit Horatius et quantum pro absentia eius sollicitus fuerit iocunde eum excipiendo et scriptis eum [[collaudando]] concelebrando ostendit. Docemur et nos quia non nobis solis uiuere debemus, sed et amicorum nostrorum utilitati et honestati inuigilare debemus.

carm. 1,27 fol. 12r:

Horatius quandoque [quandocumque *Ma.c.*] domum amicorum conuiuantium ingressus uidit eos uino dictante in se insurgere et potationis gaudia diris contentionibus perturbare. Quos Horatius reuocare uolens ridiculo in medio ducto eos compescuit, quod seuera predicatione se facere posse non cognouit. Datur nobis Horatii hic exemplo quod grauissimæ contentiones persepe citius finiuntur urbano ridiculo quam aliquo acri consulto.

carm. 1,28 fol. 12v:

Architas iste Tarentinus et Pythagoricus fuit, qui dum Athenis ubi studuerat rediret, naufragium mortemque perpessus est et in littus Matinum eiectus. Hunc Horatius sub specie nautæ inueniens semisepultum ac seminudum ei improperat, et quid sibi sua sciencia profuerit indignando interrogat. Docemur inde quod nec sapientia nec honore conditionem mortis possumus euadere et ideo his uanitatibus supersederi oportet.

carm. 1,29 fol. 13r:

Iccius iste diu philosophiæ uacarat multosque philosophicos libros ac glossas sibi corrogarat. Postmodum uero auaricia cecatus postquam Augustum in Parthos iturum audiuit, libros uendidit et de militia disponere cogitauit. Hunc reuocat Horatius et apostasiæ id est honesti derelicti propositi arguit

eum. Possunt etiam hic notari quilibet qui honestum et utile negotium temere derelinquunt et ad minus honestum auaricia dictante se conferunt.

carm. 1,30 fol. 13r:

Gliceram hanc uolens expugnare Horatius, quia ad id non sufficebat, deorum auxilium ad id inuocabat. Per hunc notantur omnes qui non solum male faciunt, sed ad id deorum fauorem exposcunt.

carm. 1,31 fol. 13v:

Horatius quandoque ingressus templum auaros stulta petentes audiuit et ob hoc quid bene petendum sit prescribit. Docemur et nos ut ea tantum a deo postulemus que ad salutem nostram pertinere nouerimus. Incipe "frui paratis" usque ad finem.

carm. 1,32 fol. 13v:

In hac oda utitur Horatius proso'po'peia. alloquitur siquidem barbitum suum scilicet liram suam quasi aliquam lirici carminis deam, eumque ut sibi auxilietur expostulat, quatinus id quod bene incepit usque ad finem perducere queat, ne quis possit dicere [*Uulg.Luc. 14,30*]: "cepit edificare et non potuit consummare". Innuit autem nobis per se ipsum Horatius ut si quid bene incepimus, honeste ad finem perducere laboremus, ut sic de bono principio bonus prodeat exitus.

carm. 1,33 fol. 14r:

Iste Albius erat Horatii contribulis qui, quia ab amica sua Glicera contemptus fuerat que multo peiorem se diligebat, inconsolabiliter dolebat et ad augmentum doloris elegiacum carmen id est carmen de miseria conscripserat. Hunc reuocat Horatius, docens non ita grauiter ferendum esse quod meretrix illa non dignetur eum diligere. sic enim constitutum est a Uenere quod persepe meretrices bonos amatores contempnunt et peiores habere malunt. Notantur etiam hic omnes qui putant meretrices tanto sibi esse grauiore quanto inueniunt eas infideliores.

carm. 1,34 fol. 14r:

Horatius tempore multo Epycur<e>us extiterat, quare deum quem alii adorabant adorare negligebat uentremque summum deum esse asserebat, mundum etiam non diuina prouidentia sed potius fortuna regi probare intendebat. Postquam uero quod errauerat cognouit Horatius, ad penitentiam conuersus mutauit se in melius sicque de lupo effectus est agnus. Docet autem nos ut quam cito nos errasse cognouerimus penitentiam aga-

mus, et si quid errantes iniuste asseruerimus, quam citius possumus omnino recantemus.

carm. 1,35 fol. 14v:

Hystoria habet Iulium Cesarem ad Brittannos Romanis subiugandos missum fuisse, sed accusatum nimiae morae, ut Lucanus [2,571sq.] tangit, semiplenam uictoriam reliquisse. Ad id ergo perficiendum Augustus Caesar dirigitur ut Brittannia inde superbiens penitus conteratur. Quod audiens Horatius non parum sollicitus Fortunam precatur ut eum suosque in omnibus tueatur. Docemur et nos ut pro salute regum ac principum solliciti exoremus, quatinus sub eis tranquillam et quietam uitam agere ualeamus.

carm. 1,36 fol. 15r:

Estiuo tempore sollempni ieiunio Horatius fame attritus causas epulationis quærebat. qui audiens Numidam amici sui amicum Elii Lamiae de Hispania reuersum, inde sibi causas potationis exornat. In quo notantur omnes qui sub specie religionis causas sibi accipiunt potationis et scortationis.

carm. 1,37 fol. 15v:

Incestuoso Antonio ab Augusto deuicto eiusque uxore Cleopatra a serpentibus pre dolore lactata Augustus Romam rediit, opibusque Egyptiorum in bello acceptis Romam ditauit, illisque subiugatis Romanum imperium per totum orientem dilatauit. Unde et mensis in quo istud perpetratum est Augustus ab augendo uocatus est. Augusto itaque illinc redeunte cum tanto gaudio totus populus in eius laudibus personare cepit. Quod Horatius audiens ad laudem eius hanc odam cepit conscribere. Docet autem nos per hoc factum Horatius ut eo amplius principes nostros laudibus frequentemus, quo magis eos pro patriæ nostrique salute laborare nouerimus.

carm. 1,38 fol. 16r:

Horatius quandoque multa fame attritus domum uenit suoque precepit seruianti ut modicum quid pararet sibi. qui currens "per uicos et plateas" [Uulg.cant. 3,2] cepit sibi parare uarias dapes et gloriosas. querebat etiam rosas ceterasque egregias herbas, ut inde sibi et domino suo pararet coronas. Quo uiso Horatius quia nimia fame peribat dixit quod de huiusmodi dapibus non curaret. Possunt hic notari omnes per contrarium qui cum parum habeant, opipare tamen id est habunde sumptuosas dapes sibi exposcunt.

carm. 2,1 fol. 16r:

Hanc partitionem iuste possumus odam uocare. In ea siquidem laudatur Pollio multifarie, quod in principio constructionis ipsius odæ euidenter poterimus annotare. Iuste autem Horatius Pollionem laudat. Uir enim nobilissimus et potentissimus erat, qui, quia bello prepeditus multo tempore nichil conscripserat, uiso quod aliquantulum cessarent Romani, ad scribendum se conuertit scripsitque tragicum carmen in quo multam de ciuili bello fecit mentionem. Uidens autem hunc Pollionem tragediam suam recitare uolentem, arguit eum inde, dicens quod per huiusmodi recitationem Romanos posset ad arma reuocare. Docet autem nos Horatius quod sicut mala nullo tempore sunt recitanda, sic et bona congruis temporibus congruisque personis esse predicanda.

carm. 2,2 fol. 17r:

Laudat hic Horatius Crispum Salustium de hoc quod auaricie et cupiditatis spreter fuit, que omnium malorum dicitur esse radix. Licet autem superfluitatis posset notari, parcit tamen in hoc ei uitio, quia hoc uitium multum imitatur uirtutem. Possunt notari in hac oda quam multi qui quanto plura congregant, tanto pauperiores <<et>> tanto redduntur infeliciores.

carm. 2,3 fol. 17r:

Dellius iste bene se habebat in prosperitate, patiens uero aduersitatem solebat desperare nimisque eam patiebatur moleste. Hunc talem intendit Horatius arguere, docens eum positum in prosperitate sic debere uiuere ne uideatur superbire. Mors enim imminet que quoslibet superbientes equo pede prosternet. Item in aduersitate positus non debet dolere supra modum. Mors siquidem corripit gradum que finis erit huius uite amaritudinum. Docemur et nos ut quomodo pro bonis a deo impensis gaudemus, sic et mala cum fuerint a deo dari permissa cum equanimitate animi et leticia toleremus. In hoc enim consimiles Iob erimus qui dixit [*Uulg.Iob 2, 10*]: "Si bona suscepimus de manu domini, mala autem quare non sustineamus?"

carm. 2,4 fol. 17v:

Iste Xanctia Phoceus Horatii erat amicus qui quandam concubinam multo tempore tenuerat. modo autem iusta de causa eam reliquerat, quia cum quodam alio iacentem illam deprehenderat. Illa autem sic expulsa ad Horatium confugit, se ipsam ei ad quidlibet faciendum exposuit, talique Horatius pro mercede eam allaborat Xanctiæ Phoceo reconciliare. Per quem

notantur omnes illi qui precorrupti ea commendant amicis, in quibus sciunt nichil eorum esse utilitatis nec quicquam honestatis.

carm. 2,5 fol. 18r:

In hac oda intendit Horatius quendam amicum suum arguere qui nimia prepeditus libidine quandam puellam Lalagen nomine in amorem sui nitebatur pertrahere, quamquam uirilem concubitum nequaquam adhuc ualeat tolerare. Facit autem hoc metaforice id est congrua similitudine. Timet enim amicum suum ledere, si nominatim et aperte notaret eum. Posunt etiam hic notari omnes qui nimia libidine laborant talesque ad sui concubitum habere desiderant, que corpore et ætate uirilem concubitum pati recusant [excusant *Ma.c.*].

carm. 2,6 fol. 18v:

Horatius hoc mundo contempto cum omni eius oblectatione monachali regule uult ulterius deseruire. Iam enim fatigatus pro istis mundanis de exitu uitæ suæ precogitat, locum senectuti suæ congruum inuenire exoptat. Amicum suum Septimium ad idem faciendum inuitat. Docemur et nos ut ad bonum exitum habendum laboremus, locumque solitarium et ad bene uiuendum congruum nobis perquiramus. et si quos amicos habemus, ad idem faciendum inuitare debemus.

carm. 2,7 fol. 19r:

Pompilius hic amicus et commilito Horatii fuit, qui longo post ciuile bellum tempore ad urbem reuersus ab Horatio gaudenter excipitur. in qua susceptione quid possit amicitia declaratur. Docemur et nos ut amicis nostris benignitatem impendamus, et precipue hiis quos longo iam tempore non uidimus.

carm. 2,8 fol. 19r:

Hec Barine, ut ex ipsa oda concipitur, cum primum Horatio adhesit, multis iuramentis se ei obligauit, quod solum eum diligeret eique perpetuo se contraderet. Postmodum uero in eam periurii ream impropriis utitur et contra deos quod eam non statim puniant indignatur. Notantur hic omnes qui deum patienter reos expectantem, quia non statim puniat malos, arbitrantur uel mundum non regere uel peccatis hominum fauorem adhibere.

carm. 2,9 fol. 19v:

Ualgius iste amicus Horatii Mysten filium suum, uel ut alii autumant summum amicum, mortuum inconsolabiliter fleuit. quem multa compas-

sione Horatius releuare contendit. Datur nobis hec doctrina quod amicis flentibus debeamus adesse, eisque omnimodam consolationem impendere.

carm. 2,10 fol. 20r:

Licinius iste sordidam et immundam uitam semper contemptui habuit, sed ad honores arduamque uitam sumptuose aspirare contendit. hunc Horatius ad mediocritatem inuitat, sordidæque et nimis altæ uitæ inutilitates mediocremque uitam fructuosam enumerat. Docemur et nos ut a nimis sordida et ardua uita declinemus, et auream mediocritatem in omnibus teneamus.

carm. 2,11 fol. 20v:

Quintius Hyrpinus multæ auaritiæ multeque seueritatis uir erat. qui quia auaritia laborabat, infinitas diuitias congregabat, et de futuris supra modum sollicitus erat. Hunc talem Horatius reuocat, et ad liberalitatem multis modis inuitat. Docemur et nos ut presentibus contenti auariciam fugiamus, et futura sub diuina misericordia expectemus.

carm. 2,12 fol. 21r:

Horatius a domino suo Mecenate rogatus ut Cesaris gesta lirice describeret, excusat se dicens id fieri non debere nec naturam lirici carminis illud expetere. si uero id faceret, auctoritatem Musarum uehementer offenderet. In hoc facto instruimur ut sic dominis nostris obtemperemus, ut pro rogatu eorum nil contra dei uoluntatem attemptemus.

carm. 2,13 fol. 21v:

Dum deambulare Horatius per hortum suum, casu maxima arbor repente corruens pene oppressit eum. qui postquam euasit periculum, sceleratæ arbori maledicit et quantum omnibus semper immineat periculum edisserit. Docet hic Horatius omni hora omnique loco homini esse timendum, et unde non timet maius semper imminere periculum.

carm. 2,14 fol. 22r:

Postumus iste sumptuosas deo hostias offerebat, quia sic mortem se euadere posse putabat, bellis se subtrahebat, omnia hoc pacto pertimescebat. Hunc reuocat Horatius, ostendens nec pietate nec calliditate quemquam posse mortem deuitare. Possunt hic notari omnes qui multum boni faciunt et tamen id sinistra intentione admittunt.

carm. 2,15 fol. 22v:

Horatius hic communiter omnes Romanos arguit, qui postpositis legibus sanctorum patrum deos remque publicam negligebant, remque familiarem supra modum magnificabant. Docemur et nos ut deum remque publicam summopere obseruemus, reique familiari mediocriter operam demus.

carm. 2,16 fol. 22v:

Grosphus iste uerum otium id est quietam et tranquillam uitam exoptabat, sed ad id male et per diuitias et honores tendebat. Reuocat hunc Horatius, ostendens non taliter uerum otium debere sequi, sed potius diuitiis et honoribus ne id assequatur impediri. Possunt hic notari omnes qui duo contraria in se student componere, scilicet diuitias congregare et uerum otium possidere.

carm. 2,17 fol. 23v:

Mecenate grauiter infirmante Horatius lecto eius astitit eique debitam consolationem impendit. et quam affectionem tunc habuit hanc etiam designare scripto curauit. Docemur et nos quod hiis, a quibus multa bona accepimus, infirmantibus per compassionem indulgere debeamus.

carm. 2,18 fol. 24r:

Romanos reprehendit Horatius profunda auaricia et intolerabili superbia laborantes, in omnibus male agentes, et de exitu mortis nullatenus cogitantes. Ut uero sciant cui debeant conformari, se ipsum eis proponit exemplar, mediocris tantum uitæ amatorem. Possunt hic notari quilibet qui amore seculi cecati multimode delinquant et quis exitus scelera eorum maneat non attendunt.

carm. 2,19 fol. 24v:

Apotheusyn suam id est deificationem suam nobis commendat Horatius, ostendens quomodo immortalitatem sibi comparauerit, quia apud Latinos primus lyrice scripserit. Ut uero glorificationis suæ certos nos redderet, deos se uidisse in sua maiestate commemorat, quod dum mortalis esset aliquatenus emereri non poterat. Docemur et nos exemplo Horatii ut ad preclara negotia nos erigamus quatinus perpetuam immortalitatem acquiramus.

carm. 2,20 fol. 25r:

[nouum carmen indicatur sed argumentum deest, cf. ad 2,19]

carm. 3,1 fol. 25v:

Romanos pre ceteris nationibus superbientes alloquitur Horatius, ostendens honoribus et diuitiis pro nichilo eos iterum allaborare, cum ad nutum dei cuncta regentis oporteat eos debitum mortis indifferenter persolvere. Ut uero predicatio sua maiorem locum habeat, uitam suam auditoribus multum commendat. Docemur et nos ut omnipotentiam dei et conditionis nostræ debilitatem attendamus et superbiam, quæ omnium malorum radix est, a nobis abiciamus.

carm. 3,2 fol. 26r:

Sicut in prima oda Romanos reprehendit, quia in se ipsis erant uitiosi, ita et in secunda redarguit eos, quia erant negligentes erga doctrinam filiorum suorum, permittentes eos aleæ ebrietati deseruire, usuras et talia exercere. Hos reuocat Horatius docens quomodo eos debeant instruere, ut sibi et patriæ possint prodesse. Docemur et nos quomodo filios et iuniores nostros debeamus edocere, ut patriæ possint prodesse et strenue agendo immortalitatem sibi comparare.

carm. 3,3 fol. 26v:

Notandus hic quidam ordo: prius siquidem principes Romanos reprehendit propter se ipsos, postmodum uero propter filios eorum incorrectos. nunc uero omnes generaliter aggreditur hortaturque eos, ut calcata omni auaricia cunctisque uitiiis ad uirtutem se erigant, ut exemplo Romuli et cunctorum proborum famam sibi et immortalitatem acquirant. Docemur et nos id facere, ut eandem ualeamus retributionem acquirere.

carm. 3,4 fol. 28r:

Attollit hic Horatius musas ostendens earum consilio et nutu se omnia sua disponere et absque earum nutu nichil umquam, quod ab aliquo fiat, ualere. Ubi uero se erga eas non ingratum ostendit, quodammodo se ipsum extollit, ostendens se ad scribendi officium non temere sed per adoptionem et electionem musarum accessisse. Docemur et nos exemplo Horatii, ut erga eos, de quibus bona accepimus, non ingratos nos exhibeamus, ut tanto ab eis maiora percipiamus.

carm. 3,5 fol. 29r:

Crasso a Parthis interfecto multi Romanorum, qui sub eo militauerant, uxoribus ibi acceptis remanserunt, eisque seruientes in Romanos bella gesserunt. Hiis talibus Horatius improperat, eisque deitatem et probitatem Augusti Romanique nominis dignitatem Regulique uirtutem obiecat. Do-

cemur et nos ut uerum honorem falsis commodis preponamus et utilitati patriæ nos ipsos impendamus.

carm. 3,6 fol. 30r:

Romanos hic conuenit Horatius, qui multis uitiiis occupati more pessimorum patrum deos negligebant, eorumque animaduersionem nullatenus metuebant. quos Horatius reuocat et ad recte agendum inuitat. Sub hoc exemplo docemur, ut ea que dei sunt ueneremur, ne eius animaduersione feriamur.

carm. 3,7 fol. 30v:

Hec mulier, cum esset iuncta fideli uiro pro communi commodo perægre mercibus insistenti, in amorem tamen cuiusdam adulteri declinabat, sed ne id pateret absentiam mariti falsis lacrimis deplorabat. Hanc Horatius reuocat fidemque ei mariti ostentat. Per hanc docet Horatius quaslibet adulteria declinare, easque precipue quas constat fidelibus uiris adhesisse.

carm. 3,8 fol. 31r:

Kalendis Marti<i>s qui erant iuncti coniugio magna conuiuia faciebant diisque pro fecunditate uxoribus libabant. Ea enim parte anni in libidinem cuncta prorumpunt et ad fecunditatem se disponunt. Contigit autem hac die Mecenatem in domum Horatii ingressum magna prandia parata uidisse et quare cum celebs esset id faceret perquisisse. Apud quem Horatius mendaciter se excusat et ut secum potet multimode inuitat. In quo posunt notari quamplures qui dominos et amicos suos ad aliquid stultum inuitant ut inde auctoritatem peccandi accipiant.

carm. 3,9 fol. 31v:

Hoc carmen uocatur amabeum id est in reconciliationem amantium factum, estque huius proprietatis ut dialogice factum per simile uel maius uel penitus contrarium incedat. Colligitur enim hic inter Horatium et amicam suam diuortium fuisse, sed postmodum alternis colloquiis ad amorem sic redire uoluisse. Notantur hic qui stultis colloquiis in id recidunt, unde diu se honesta de causa continuerunt.

carm. 3,10 fol. 32r:

Lice hec maritata erat, quam Horatius immoderate amabat spretusque ab ea quasi pro foribus eius iacens taliter ei supplicabat. Per Horatium posunt notari illi qui, cum habeant ubi libidinem uenialiter possint explere, solas tamen uolunt matronas sollicitare.

carm. 3,11 fol. 32v:

Hanc iterum Lyden Horatius amabat. quam quia ad uoluntatem suam trahere non poterat, persuasilibus uerbis eam sollicitabat, deosque ut eam sibi flecterent exorabat. In quo possunt illi notari qui musicis blanditiis mulieres sollicitant, et in hac re iuuamen deorum exorant.

carm. 3,12 fol. 33r:

Neobale hæc dimisso lanificio dementer amoris uacans omnem correptionem omnemque post tergum habebat infamiam. Hanc Horatius yronice ad lasciuiam hortatur, ut omnibus incorrigibilis uideatur. Possunt hic notari quilibet que lasciuiam sectantes honesta studia dimittunt omnemque correptionem impudenter abiciunt.

carm. 3,13 fol. 33v:

Fontem Bandusium, qui apud Sabinos frigidissimus et lympidissimus oritur, Horatius hic attollit eique se sacrificaturum laudesque daturum reponit. In quo possunt notari quamplures qui oportunitatem locorum ammirantes ut deos ea excolunt et tanquam intellecturis libamina promittunt.

carm. 3,14 fol. 34r:

Augusto de Hispania uictore redeunte Horatius letabundus occurrit eique per urbem laudatores perquiri, sumptaque inde occasione epulari et scortari contendit. Possunt hic notari omnes qui uolunt in se diuersa componere, religionem uidelicet obseruare et immundicias affectare.

carm. 3,15 fol. 34r:

Hec Chloris cum maritum haberet et decrepita esset, adultera tamen erat, filiæque suæ totius immundiciæ se prebebat exemplar. Hanc reuocat Horatius et quare sit ei cessandum eloquitur. Possunt hic notari quamplures que ita sunt inexplebiles luxuriæ, ut nec paupertas nec annositas eas ualeat reuocare.

carm. 3,16 fol. 34v:

Mecenatem hic alloquitur Horatius, ostendens aurum et argentum causa esse totius mali, adulteriorum scilicet et perfidiæ ceterorumque scelerum, et ob hoc esse spernendum et frugalitati inseruiendum. In quo edocemur ut aurum et argentum utpote materiam totius mali a nobis repellamus et frugalitatem optimam uirtutem insistamus.

carm. 3,17 fol. 35r:

Helius iste cum diues et nobilis esset misere et parce uiuebat seque suos-
que assiduo labore perurgebat. quem Horatius reuocat et ad hylaritatem
competenter inuitat. Docemur et nos ut pro re et nobilitate nostra sump-
tum faciamus, nobisque seruientes indulgentius procuremus.

carm. 3,18 fol. 35v:

Faunum conciliatorem amorum deumque pestilentiaë Horatius hoc hymno
decorat, eumque pro se suisque seruandis exorat. In quo edocemur ut non
solum deos maiores honoremus, sed etiam minoribus obsequium impen-
damus.

carm. 3,19 fol. 35v:

Quia Horatius Telephum Murenam sepe in domo sua laute suscepit,
ueniens postmodum Pelignum oppidum, ubi Telephus manebat, apud eum
hospitari disponebat. cui Telephus Murena hospicium non optulit, sed
fabulas narrando pene usque ad noctem eum detinuit. In qua re contrario
edocemur, ut erga eos a quibus beneficia accepimus ingratos nos non
exhibeamus.

carm. 3,20 fol. 36r:

Nearcum quemdam iuuenem egregium meretrix quedam diligebat, quem
leccator Pyrrus ab ea alienare et ad se trahere gestiebat. quem Horatius
reprehendit et obprobria ei inde uentura predicit. Possunt hic notari qui
student a natali cursu alios dimouere et ad ea quæ contra naturam sunt
inflectere.

carm. 3,21 fol. 36v:

Amicum suum et conphilosophum Coruinum Horatius hospitio suscipit et
de hiis que apud se electiora habebantur ei apponit. In quo edocemur ut
cum amicos nostros susceperimus, de electioribus nostris eis apponamus.

carm. 3,22 fol. 37r:

Dum deambulet Horatius per Sabinos, perpulchram pinum repperit
quam se Diane sacraturum promittit. In quo nobis innuitur ut non solum
in maioribus uerum etiam in minoribus deorum beniuolentiam nobis com-
paremus.

carm. 3,23 fol. 37r:

Phyllide hec hac stulticia laborabat, quod deos parua sacrificia non curare estimabat, ideoque cum pauper esset sumptuosas deo hostias offerebat. Hanc Horatius reuocat, docens deos magis approbare mentis innocentiam quam muneris quantitatem. Unde colligitur quod plus placet deo uera innocentia hominis quam immensa quantitas oblationis.

carm. 3,24 fol. 37v:

Romanos hic redarguit Horatius qui, cum essent ceteris gentibus ditiores, omnibus tamen uiuendo reddebant se inferiores, eisque Scytas et Getas proponit, quibus eos exoptat assimilari. Docentur hic quilibet ut dignitates et honores quos possident sancta conuersatione bonisque moribus exornent.

carm. 3,25 fol. 38v:

Hec oda tenet laudes Augusti. Ostendit enim hic Horatius se ad laudes Augusti scribendas non posse sufficere, sed ad hoc plenius faciendum Bachi spiritum recepisse. Docentur et alii ut imitentur Augusti probitatem, ut et ipsi condignam recipiant retributionem.

carm. 3,26 fol. 38v:

Horatius ab amica sinistre exceptus, dum quicquid uult libere non potest efficere, dicit se amoris uelle renuntiare. In quo possunt notari qui tunc tantum uolunt a luxuria cessare, quando eos libido seruos contempnit habere.

carm. 3,27 fol. 39r:

Galatheam certa de causa transfretare uolentem Horatius minando et blandiendo reuocat, ut iuxta solitum cum ea rem habeat. Possunt in hoc illi notari, qui blanditiis et minis student meretrices retinere, ut assidue in eis libidinem possint explere.

carm. 3,28 fol. 40r:

In Neptunalibus id est in festis Neptuni Horatius Lyden scortum suum hortatur ut uinum propinando dulciterque canendo Neptunum uenerari nitatur. In quo possunt illi notari, qui sine potationibus et commensationibus dies festos se recte obseruare non arbitrantur.

carm. 3,29 fol. 40v:

Mecenas ab Horatio inuitatus, ut dimissa cura negotiorum ad domum suam ueniret et conuiuolum ibi reciperet, cum moras faceret, ab Horatio iterum euocatur et ut celerius ueniat multis modis arguitur. In quo docemur ut dominis nostris quoque inuitis quandoque beneficia impendamus, ut taliter eis beniuolentiam nostram ostendamus.

carm. 3,30 fol. 41v:

Completis pene tribus carminum libris sibi Horatius uehementer applaudit et ut alios ad recte agendum inuitet scribendo se immortalitatem adeptum sibi repromittit. Possunt hic attolli qui ea de causa in recte factis gloriantur, ut alii ad recte agendum accendantur.

carm. 4,1 fol. 41v:

Tribus carminum libris ad finem perductis iam quasi defatigatus Horatius ad tempus cessauit. sed postmodum a Mecenate rogatus ut naturam metrorum prosequeretur, iterum se ad scribendum accingit. Ostendit autem in hac prima oda se in adolescentia nimis luxurie inseruisse, et ob hoc imminente senio cum iam cessare uellet ex toto non posse. Unde hec moralitas colligitur, ut frequentiam peccandi a nobis abiciamus, ne consuetudinem peccandi in naturam nobis uertamus, et sic cum cessare uoluerimus non queamus.

carm. 4,2 fol. 42r:

Horatius a Iulo Antonio rogatus, ut gesta Augusti Cesaris Pyndarico metro [uel] parique uigilantia describeret, dicit se non audere quia bene incipiendo et male persequendo in derisionem posset excidere. Hic edocemur ut ea tantum rogatu amicorum incipiamus, que ad finem perducere posse nos estimamus.

carm. 4,3 fol. 43r:

Hac oda docet Horatius neminem simul posse esse scriptorem perfectum et militem uel pugillatorem optimum. sed qui uult in hac parte perfectionem tenere, desinat ad militiam et ad illud impediencia animum applicare. Unde colligitur ut si in aliquo studio perfectionem quærimus, in eius contrario uel multum dissidenti perfectionem quærere nequaquam studeamus.

carm. 4,4 fol. 43v:

Claudio Tyberio de medio facto Lydiam uxorem eius Augustus Cesar accepit in suam. que ad eum ueniens duos filios Tyberii, unum quidem iam natum Drusum Neronem nomine, alterum uero Tyberium uidelicet Neronem, qui omni muliere corruptior fuit, in utero secum deportauit. Horum priorem Drusum uidelicet Neronem Augustus in suum adoptauit, qui postmodum Saxones et Batauos Romanis insigniter subiugauit. Huius laudes Horatius describit, easque ad Augustum pertinere contendit. Hinc docemur ut subditos nostros ad uirtutem instruamus, quatinus eorum recte facta pro nostris computemus.

carm. 4,5 fol. 45r:

Augusto Cesare ut Parthos debellaret moras faciente Romanus populus eum desiderans post eum misit, et ut Romam rediret, licet infecto negotio, eum exorauit. Instruuntur hic prelati ut erga subditos presentes se tales exhibeant, ut in absentia sui anxietatem eis inferant.

carm. 4,6 fol. 45v:

Uidens Horatius opus suum coruschare sciensque inuidiam felicitatis nouercam esse, Phebum exorat, ut qui recte scribendi artem dedit, recte scripta ab inuidis defendat. In quo edocemur quod sicut nil recte absque deo inspirante potest fieri [deo po- fi- insp- *Ma.c.*], sic nec factum nisi ipse obseruarit poterit obseruari.

carm. 4,7 fol. 46r:

Torquatum auaricia laborantem multamque pecuniam undecumque colligentem Horatius hic congregatur et ad frugalitatem seu liberalitatem hortatur. Per hunc notantur quilibet thesaurizantes et quibus tantas diuitias congregant ignorantes.

carm. 4,8 fol. 46v:

Censorinus iste quia Horatium multum dilexerat, ab eo multam retributionem expectabat. Horatius uero se carmen ei daturum promittit. Quod ne ille uilipenderet, quid carmen ualeat euidenter ostendit. Docemur hic nos ut ad recte scribendum nos accingamus, cum optimis scriptis nil comparandum nouerimus.

carm. 4,9 fol. 47r:

Iste item Lollius Horatium in multis iuuerat, qui et ipse ab Horatio per scripturam remunerari cupiebat. quod Horatius se facturum promittit, sed

in primis quorundam opinionem euacuare contendit, qui nulla carmina ualere putabant, nisi ea que summi poetæ dictarunt. Docemur hic summos poetas attollere sic debere, ut minores bonos debito non priuemus honore.

carm. 4,10 fol. 48r:

Hunc Ligurinum Horatius incestu persequitur, et nisi sibi cesserit, prophético spiritu comminatur. In quo notantur hii, qui ut incautos decipiant, mala eis futura falso prophetant.

carm. 4,11 fol. 48r:

Horatius natalicium diem Mecenatis celebraturus, ut plenam habeat delectationem Phylliden inuitat. quæ ut libentius ueniret, diuitias suas ei ostentat. Notantur hic qui diuitias suas meretricibus ostentant, ut facilius eas ad consensum libidinis suæ inflectant.

[*post 20 nouum carmen indicatur, sed deest argumentum*]

carm. 4,12 fol. 48v:

Uirgilius medicus ad domum Horatii causa potandi frequenter ueniebat, et cum diues esset nichil expendere uolebat. quem uolens Horatius ab hac consuetudine repellere, iubet eum cum sua merce uenire. Docemur ergo hic ut erga liberales liberaliter nos habeamus, et tenacibus tenaces nos exhibeamus.

carm. 4,13 fol. 49r:

Hanc Licen quia Horatius iuuenulam dilexerat duramque inuenerat, postmodum uidens senescere et tamen a luxuria nolle cessare, sic ei cepit illudere. In quo notantur quælibet que ita in luxuria consueuerunt ut si æternum id est eterne uiuerent, eternum peccare non cessarent.

carm. 4,14 fol. 49v:

Terminaturus librum odarum Horatius Augustum Cesarem plenissime collaudat, et quia causa eius specialiter hoc opus inceperat, in laudem eius opus ceptum consummat. In quo edocemur ut principes nostros frequentissime collaudemus, ut in eorum collaudatione gentem et patriam nostram sublimemus.

carm. 4,15 fol. 50v:

[*nouum carmen indicatur sed argumentum deest, cf. ad 4,14*]

epod. 1 fol. 51r:

Quatuor libris carminum terminatis Horatius operis finem petit, multisque modis et diebus uacando et otiando sibi indulsit. Postmodum uero a Mecenate et aliis exoratus, ut si quid metrorum restaret predicto operi adderet, archyloica metra in hoc libro persequitur, et secundum additionem liber hic epodos id est super odas additus intitulatur. Est etiam alia causa huius nominis, quia in hoc libro impares et claudicantes habentur uersus, qui clausurales dicuntur, minore sequente maiorem. iure epodos hic liber dicitur, id est liber continens uersus excedentes uno pede posteriores.

Mecenate ituro cum Augusto ad Antonium debellandum Horatius ei affuit, seque ei in milicia compassurum uiua uoce promittit. quod autem tunc temporis dixit, nunc per scripturam posteris intimaui. In quo educemur ut cum eo quem elegimus dominum nullum umquam subterfugiamus periculum.

epod. 2 fol. 51v:

Quendam in hac oda inducit Horatius recte predicantem et postmodum quod recte predicauerat male uiuendo contaminantem. Per quem notantur omnes qui solent recte predicare et male uiuendo se ipsos dampnare.

epod. 3 fol. 52v:

Horatio a se inuitato Mecenas allium apposuit, quod eius nature contrarium eum intolerabiliter adussit. Eapropter allium ex[e]secratur et contra dominum suum uehementer obiurgat[ur]. Per Mecenatem notantur illi qui inuitatis amicis illud iocose apponunt, per quod naturam eorum offendunt.

epod. 4 fol. 53r:

Mena iste seruus Sexti Pompeii ob pecuniam male collectam arrogans [arag- *M*] et superbus erat, cunctisque pro superbia sua risum mouebat. A quo Horatius aliquando lesus, scribendo ei uicem reportat. Docemur et nos ut non propter diuitias superbiamus, ne aduersariis ridendi materiam prebeamus.

epod. 5 fol. 53v:

Gratidia uenefica quibusdam aliis sibi sociatis nobilem puerum furata in fossa[m] mirifice peremit, deque eo poculum amatori suo Uaro temperauit. Hanc Horatius nominatim ledere noluit, sed per Canidiam et [[con]]-similes eam annotauit. Hortatur hic nos Horatius ut ueneficas et sacrilegas insectemur, easque a finibus nostris arceamus.

epod. 6 fol. 55r:

Quendam hic impetit Horatius competenti metaphora, qui solebat alios mites et simplices uiros impudenter inuadere. Coram audacibus uero et iurgatoribus non audebat mutire. In quo edocemur ut simplicibus simpliciter respondeamus et temerarios rationabiliter comprimamus.

epod. 7 fol. 55r:

Orta quandoque contentione in ciuitate Romani tumultuanter egrediebantur, seque ipsos interficere conabantur. quos Horatius bonus compositor reuocauit, modumque reuocationis posteris scribendo mandauit. Datur hic talis moralitas, quod postquam de aliqua discordia rationabiliter sumus compositi, non debemus ad idem temere suscitari.

epod. 8 fol. 55v:

Fetidam et uetulam hic appetit Horatius irridere, que cum forma non posset amatores allicere, ornamentis et diuitiis suis amatores ad se trahebat, precipueque presbyteros [?, pr^bos *M*; cf. *BOTSCHUYVER* 1942 p. 170,10] ad sui coitum compellebat. Per hanc etiam possumus quamplurimas irridere, quas nec longa annorum series nec turpitudine aut fetor ab incestu possunt compescere.

epod. 9 fol. 56r:

Antonio et Cleopatra ab Augusto superatis pro tanta principis uictoria Horatius iocundatur, Mecenatemque et alios probos ad idem faciendum diligenter hortatur. In quo edocemur ut maximas regum uictorias maxime attollamus, et alios ad id hortando multos eis laudatores acquiramus.

epod. 10 fol. 56v:

Meuius iste Horatio se sicut et Uirgilio odibilem exhibuit. in quem Athenas studii causa nauigaturum Horatius multa maledict<<a c>>ongessit. In quo instruimur quod sicut in amicitia numquam debemus esse remissi, sic acceptæ contumeliæ interdum non est indecens reminisci.

epod. 11 fol. 57r:

Horatius a Pectio rogatus ut laudes eius lyrice personaret dicit se id facere non posse, cum turpissimo et non naturali sit prepeditus amore. Quod uero Horatius de se ipso dicit, de Pectio uult urbane intelligi. Possumus hic ammoneri ut ad preclara negotia nos erigamus, ut sic a nobis peccandi consuetudinem repellamus.

epod. 12 fol. 57v:

Ab immunda quadam Horatius precibus et donis ut cum ea coiret sollicitatus multimodis ostendit se de ea non curare, fetoremque et incestuosum coitum eius iam nequaquam se posse perferre. Per hanc notantur illæ quæ ita in coitu sunt incestuosæ, ut soleant amatores a suo appetitu repellere.

epod. 13 fol. 57v:

Quendam amicorum suorum sub aduersis fortunæ laborantem Horatius adhibita amicorum turba nititur consolari, multisque modis molestiam eius euacuare contendit. In quo edocemur ut desperatos amicos consolari studeamus, multisque coamicis nobis adhibitis callide eos ad iocunditatem inuitemus.

epod. 14 fol. 58r:

Mecenas uidens Horatium ad perficiendum epodon torpescere, monet et cogit eum stulte se excusantem quod bene incepit bene perficere. Quamplures hic possunt notari, qui honestum negotium a se cæptum nolunt persequi, nisi multa fuerint dominorum suorum ammonitione compulsi.

epod. 15 fol. 58v:

Neeram infidam ac periurii ream ridendam Horatius aggreditur, eique ac suo riuali in futurum minitatur. tempus uero periurii describit, quia perpetrati criminis nos sic certiores reddit. Per Neeram de perfidia meretricum edocemur, ut eo magis ab earum consortio separemur.

epod. 16 fol. 58v:

Impatentiam Romanorum plene hic persequitur Horatius, quia male se ipsos impugnabant, et quod hostes eorum non poterant, Romanum per se ipsos imperium destruebant. Ut uero magis eos terreat, docet eos natium locum mutare, ut sic dampnationem eorum possint effugere. In quo instruimur ut, siquando ex opportunitate loci delinquimus, et ipsum locum cum scelere fugiamus.

epod. 17 fol. 59v:

Ueneficas et ⁺geneceas⁺ hic insequitur Horatius, que solebant mentes euertere seque exorantibus suique misereri petentibus duras et ferreas exhibere. quarum unam in medium inducit, cuius crimen generaliter in alias transfundit. In quo edocemur ut maleficas illas penitus abhorreamus, ne postquam nos deceperint ferreas et amaras eas inueniamus.

[*post 52 nouum carmen indicatur, sed deest argumentum*]

carm.saec. fol. 61r:

Hoc carmen uocatur seculare quia a Romanis Sybilla uersifice id iubente post centum et decem annos quod est seculum sollempniter obseruabatur. Hoc uero festum temporibus Horatii semel accidit. In quo hunc hymnum a se factum cum tota multitudine decantauit. Specialiter autem continet laudes Apollinis et Dianæ, quibus eadem die Augustus Cesar legitur basilicam dedicasse. Docemur et nos in magnis festiuitatibus torpescere non debere, sed pro modo nostro deos aliquatenus oblectare.

ars fol. 63v:

Incipit liber poetriæ id est qui agit de instructione poetarum ad bene componenda sua poemata, siue liber poesys id est fictionis: docet enim conuenienter fingere – poio pois dicebant antiqui, unde et poesys et poeta id est fictor dicitur. Siue liber de arte poetica, in quo dantur precepta de arte scribendi. De arte scribit qui de ipsa precepta tradit. Ex arte tractat qui eius precepta imitatur. Materiam habet ipsum poema, de quo agit, dando precepta quibus imprimat nobis scientiam bene componendi poemata. Poema dicitur quod metrice componitur ita quod 'uel' omnia ficta uel aliqua contineat, sic quidem ficta quod ueri similia iudicentur secundum opinionem hominum. Uel sint [*?lege sunt*] materia eius omnes qui in hoc opere instruuntur. Modus operis est quod dat generalia precepta, scilicet tam conuenientia comedi<i>s quam aliis poematibus. Uel dat propria precepta comediarum, de quibus specialiter intendit. Intendit enim proprie et principaliter Pysonem maiorem filium Pysonis ad scribendas comedias informare, que tunc temporis male tractabantur, tum propter uilitatem materiæ cum propter uulgaritatem sermonis. Uel dicamus utrumque filium Pysonis hic instrui, maiorem in comediis, minorem uero in tragediis describendis. eorum enim studia circa illas uersabantur, quod ex hoc concipi datur, quia in materiis et metris et proprietatibus earum insinuan-dis plus immoratur quam in proprietatibus aliorum poematum. Liber iste loice supponitur, quia hic instruuntur poetæ, non de morum informatione sed de uerborum compositione ad facienda poemata. Notandum quia duobus modis ponit precepta sua, scilicet uel simpliciter precipiendo quod faciendum sit, uel prius reprehendendo quod male fieri a quibusdam uidebat uel in oratione uel in materia, et postea informando precepta. et hoc modo primitus utitur. Reprehendit enim prius eos qui unitatem materiæ non sequuntur, premissa reprehensione pictorum qui in picturis suis unitatem non seruant. Scriptori bene confert pictorem. sicut enim pictor debet imitari naturam rerum uel in ueritate uel ita ut est in opinione hominum, ueluti si pingat centaurum, qui quamuis numquam fuit, tamen fa-

ciat eum dimidium hominem et dimidium equum sicut habet fabulosa opinio hominum, non faciat caput hominis collum asini pectus leonis et alia sic diuersa, cui compositioni nulla hominum opinio consentiat, ita poeta, licet ficticia inducat, non tamen dissentire ab hominum opinione debet. et ita premittens similia, dicit "Si pictor uelit" et cetera.

sat. 1,1 fol. 71r:

Liber sermonum incipit. In quo Horatii generalis est intentio ut carpat uitia, ut homines deterriti a uitiiis edificentur ad moralitatem. Habet autem singulares et priuatas intentiones in singulis sermonibus, in quibus diuersa carpit uicia. In hoc igitur primo inuehitur in auariciam, quedam alia premittendo uitia, scilicet inconstantiam et hominum leuitatem. quibus ostensis longe tolerabilioribus quam auaricia, etsi habeat nomen uirtutis quod est constantia, ipsam auariciam conuincit reprehensione dignissimam. In titulo potest notari modus stili. Reprehensorum enim alii utuntur graui, alii humili oratione, quod nobis monstrat nominis diffinitio. Sermo enim est oratio remissa in prolatione quidem et cotidianæ locutioni finitima [cf. HUYGENS 1970 p. 51 l. 53]. Dicitur autem sermo quod inter presentes seritur. In hoc uero differt a libro epistolarum, que fiunt ad absentes. Habet autem hunc primum sermonem ad Mecenatem presentem, magnæ auctoritatis uirum, quia ut prelatorum est preesse populo, ita et eorum est ipsum corrigere de uitiiis suis. Ut igitur Mecenas sibi subditos de uitiiis que sequuntur corrigat, eum Horatius conquerendo interrogat, sic dicens o Mecenas, "qui fit" et cetera.

sat. 1,2 fol. 73r:

Hic notat Horatius unius uitii infamiam uitare uolentes et in eius contrarium incidentes. In primis uero ostendit eos qui luxurie nomen fugiunt et nimiam auariciam incurrunt. Ad hoc autem de Hermogene Tigello precentore Augusti Cesaris premittit, quem ab effectu luxuriosum conuincit. de eius enim morte omnes parasitas condolere ostendit. In eos enim benignus extitit et cum eis omnia sua dilapidauit. Huius uero rei gratia intemperantiam istius premittit, ut aliquem illam uitare studentem ostendat in nimiam cecidisse parcitatem.

sat. 1,3 fol. 75r:

Hic contra Stoicos inuehitur, qui sua maxima non attendentes uitia aliorum et etiam amicorum tolerabilia et intolerabilia acerrime notabant, qui etiam omnia peccata æqualia iudicabant et ea equali pena punienda censebant, qui etiam se solos sapientes astruebant. In primis autem simulat se

esse Stoicum, ut ad eorum reprehensionem commodius accedat. et dum Hermogenem acerrime reprehendit, rogatus quare se ipsum non uideat, se sibi ignoscere ostendit, quod suum erat Stoicorum. Ut probabile sit illud uicium esse in illo Hermogene, ostendit omnes cantores siue maiorem partem quidem illo uitio laborare.

sat. 1,4 fol. 77r:

Hic inuehitur in Romanum populum suas reprehensiones nimis indigne ferentem et eum ob illas insaciabili odio persequentem, cum tamen eos reprehensione dignos parce et pudenter reprehendat. quod facit ostendendo Lucilium et multos alios quibus non est Horatius inferior in populo Romano [*?lege -um -um*] multum libere scripsisse. quos tamen populus Romanus multum extollebat et eorum libros nimium celebrabat.

sat. 1,5 fol. 79v:

<<Hi>>c notat omnes illos qui iocosa et <<inu>>tilia diligenter notant, utilia uero <<n>>otanda quasi nota pretereunt. <<R>>es in se transferendo narrat <<que>> sibi eunti Brundisium in uia contigerunt. Ibat autem etiam Mecenas <<et a>>lii legati missi ut Antonium Augusto componerent.

sat. 1,6 fol. 81r:

In hac satira inuehitur in illos qui alio<<s>> propter solam exteriorem ignobilitatem contempnunt et abiciunt, alios propter nobilitatem exteriori commendant et recipiunt. quod facit per laudem Mecenatis, qui omnes equaliter, si probi essent, recipiendos, si improbi, iudicabat ab<<i>>ciendos. Inuehitur etiam in illos ignobil<<es>> qui nulla uirtute freti honores optim<<os>> presumunt. postremo ostendit sibi et ali<<is>> ignobilibus strenuis magis commodi e<<sse>> quam incommodi si honore careant.

sat. 1,7 fol. 83r:

Antonio ab Augusto dissentiente Rupilius Rex Preneste ab Augusto dampnatus fautor Bruti et Cassii, cum eisdem in Asianas partes recessit. Uidens itaque Horatium sub Bruto tribunum militum nimis indigne tulit, quia erat ignobilis, et multa in eum aspera uerba faciens ipsum iurgio laccessiuit. Horatius igitur in eum uolens uindicari nescit quomodo conuenientius eius deturparet personam nisi ut faciat eum conuenire in lite cum quodam mercatore. Hic in eum principaliter et per eum in omnes nobiles personas inuehitur quæ in tantum se humiliant, ut in lite cum uili persona se conferant.

sat. 1,8 fol. 83v:

Hic inuehitur in ueneficas, quas a ueneficio non reuocat uel negotii turpitudine uel loci et temporis religio uel sinister euentus, et hoc per Canidiam et maiorem Saganam. Utitur uero hic prosopopeia id est noue conformatione persone: suum enim sermonem Priapo attribuit. quod proprie et poetarum et oratorum est rei inanimatæ ad maiorem rerum exaggerationem uerba attribuere. hunc ergo prius loquentem de se inducit, qualiter cum primum informis materies fuisset, in Priapi simulachrum formatus fuerit, ostendentem etiam hortum cuius erat custos prius fuisse locum sepulturæ. ideo ut se uerum testem, ut qui ibidem semper aderat, ostendat, locum etiam, quo propter ueneficia et nociuas herbas conuenirent, idoneum demonstrat.

sat. 1,9 fol. 84v:

Hic notat loquaces et garrulos et hoc per quendam Bolanum, quem dicit sibi in sacra uia occurrisse et multa garrulitate eum affecisse. per se ipsum notat etiam maxime ubi non oportet timentes, ut ipse illum garulorum ita extimuit, ac si perire deberet.

sat. 1,10 fol. 85v:

Hic notat Lucilium et ei consimiles uolentes uideri et dici poetas, non ea tamen, quæ poetarum sunt, obseruantes. Notat etiam qui illius errorem obnixè defendebant, indigne ferentes quod Horatius illum supra reprehenderat, dum eum dixit "fluere lutulentum" in uersibus. Quod etiam iuste reprehenderit, defensores eius ratione conuincit.

sat. 2,1 fol. 87r:

Hic contra illos loquitur qui, facientes se reprehensioni idoneos, in Horatium quod satiras scriberet magnam conflauerant inuidiam, et eum inde acerrime reprehendebant. Quendam uero iurisperitum quia huius est soluere dubia inducit, consulens eum quid factururus sit. In primis itaque persuadet ut quiescat. Sed Horatius multis modis ostendit quod iuste satyram scribat, cum omnes infinitis detineantur uitiis. tandem docebit ut si iuste et regulariter scribat, in scribendo persistat. hoc autem ideo facit ut tanti auctoritate uiri sibi licere ostendat quod indignos notari satirice scribat. et quasi conquerendo hoc modo incipit: "Sunt quibus".

sat. 2,2 fol. 88v:

Hic notat luxuriose et sordide uiuentes. quod facit mediocrem uictum commendando auctoritate Ofelli, qui ut rusticus recte et sapienter eo usus

est, sicut circa finem sermonis de se ipso ostendit. docet autem in primis uitam mediocrem esse naturalem et ideo cuique possibilem, luxuriosam uero ex nostro procedentem uitio, et ideo execrabilem et uitandam. quam sic uitandam docet, ne tamen in sordibus offendant.

sat. 2,3 fol. 90v:

Quia tardum uidebatur sibi ut in superioribus uitia singulatim notare, in hac satira, ut ea simul reprehendat, multa conuoluit reprehensioni obnoxia. Hanc uero reprehensionem cuidam Stoico Damasippo attribuit, quem ferme omne genus carpentem introducit. qui sese et in se ipso omnes Stoicos insanos esse ostendit, dum priorem insaniam maiore superueniente esse expulsam dicit. qui prius dominum Horatium reprehendit et in eo omnes alicuius honesti negotii promissores et non executores. Promiserat enim Horatius se multa carmina facturum, si urbis aufugisset strepitum. quo facto non minus se contulit ad otium. Ut autem ad rem conuenientius accedamus, se urbis fugisse strepitum significat, se quoque a Damasippo in rure inuentum demonstrat. In quem otiantem et nichil promissi exequentem Damasippus inuehitur sic: "Sic raro" et cetera.

sat. 2,4 fol. 96r:

Hic in illos scribit qui gulæ dediti summo laborant studio in audiendis [?] retinendis quibus uentri satisfaciant. Quod facit per Catium in hac re leccatorem summum, quem inducit de cybis apparandis noua precepta dantem. Nouam autem conformat personam ei obuiantem et ab eo sic inquirentem: "Unde" et cetera.

sat. 2,5 fol. 97v:

Post Troiæ destructionem Ulixes longo actus exilio et desperans de reditu in patriam spiritum Tiresie suscitauit, consulens eum de reditu et uxore. Accepto autem de hiis rebus benigno responso quia intellexit hominem sine re in contemptu esse, diligenter ab eo quesiiuit qua arte posset locupletari. Quam partem consultationis tantum in libro ponit. hoc autem ad Romanorum reprehensionem scribit, quorum studium erat cogitare, ab aliis quærere quibus modis possent sibi pecuniam parare. Per Ulixem igitur inquirentes, per Tiresiam ad nequiciam instruantes accipe.

sat. 2,6 fol. 99r:

Hic in illos scribit qui bene loquuntur et male uiuunt. eos enim in se transferendo uitam rusticanam commendat. ubi non sicut in ciuili tumultu plures occurrunt inquietationes, ibi autem "iamdudum ausculto" [sat. 2,

7,1] conformat seruum suum quasi astantem et quæ et quanta de se promiserit notantem et eum, quod non promissa exequatur, acriter reprehendentem, cum ipse perditissimus sit. Incipit autem a se hoc modo: "Hoc erat" et cetera.

sat. 2,7 fol. 101r:

Ut diximus mediocrem uitam commendauit, se quoque a multis uitii immunem ostendit. Ut autem ostendat uitam suam uerbis suis esse contrariam, conformat seruum suum quasi sibi astantem et que dixerit diligenter audientem et, quia quicquid dixit falsum est, si liceat eum grauiter obiurgantem hoc modo: Horati, "iamdudum ausculto" et cetera.

sat. 2,8 fol. 102v:

In Nasidienum et in eo omnes diuites sordide uiuentes scribit, utpote rem familiarem turpiter procurantes, in hospites parcos et illiberales, honestis uiris reuerentiam nullam exhibentes. Hic enim dominum Mecenatem et cum multis aliis Fundanium inuitatos satis sordide habuerat. Quem Fundanium in quibusdam locis noster satiricus tangit.

epist. 1,1 fol. 104r:

Incipit liber epistolarum de diuersis rebus compositus et ad diuersos missus. epy autem graece supra dicitur latine, stola missio. inde liber epistolarum quasi super sermones additus et missus. hic communiter intendit Horatius dare precepta recte uiuendi. Materia eius sunt omnes illi, quos hic corrigere intendit. Quamquis enim sermones scripsisset ad morum edificationem, tamen hoc fecit magis reprehendendo. hic uero scribit magis precipiendo. Item differunt, quia sermones ad presentes, epistole uero diriguntur ad absentes; et quod in sermonibus aliquem de uno uitio frequenter tangit, in epistolis uero in uno plura uitia esse ostendit; et in sermonibus humili stilo, hic graui uel mediocri utitur, quia hic promittit se daturum precepta philosophorum et facere perfectum uirum. Scriptis autem sermonibus et lyricis Mecenati ab eodem rogatus ut sibi adhuc ludicra scribat, in hac epistola conuenienter se inde excusat. et hanc intentionem seruat, ut dare precepta uiuendi necessarium esse ostendat, quia fere omnes Romani omnibus uitiiis et maxime inconstantia sunt inuoluti. Se excusando sic incipit: O "Mecenas" et cetera.

epist. 1,2 fol. 106r:

Iste Lollius fuit in studio honestæ rei tepidus et multiplici uitio obsessus. hunc igitur Horatius sibi scribens ad honestissimum excitat studium. Ut

autem suæ ammonitioni maior insit auctoritas, quicquid ei scribit sese ab Homero accepisse ostendit, qui ceteris apertius philosophis quid uitandum sit quid petendum aperit.

epist. 1,3 fol. 107r:

Cesar Augustus Liuiam uxorem Tyberii duxit, cuius duorum filiorum alterum scilicet Claudium propter suam strenuitatem Cesar Augustus adoptauit, alterum Drusum scilicet omni muliere corruptiorem uirum propter suam mollitiem reprobauit. Iste autem Florus in comitatu Claudii erat, quem Horatius ut amicum suum hortatur ad utile et honestum, notando eum et auariciæ et fraternæ discordiæ. Ut autem non ex inuidia sed ex amicitia eum uideatur notare, et se uerissimum amicum ostendit cum de statu eius diligenter inquit, et in quibusdam quos eius constat esse amicos quedam reprehendit.

epist 1,4 fol. 107v:

Hunc notat Horatius quia dum se dare operam philosophiæ fingeret, nimis stolide uixit, et cum multum haberet, nimis parcitatis fuit. qui sub specie honestæ rei, scilicet ut studeret, proprium locum exiuit. Quod constat esse factum ut rebus suis parceret.

epist. 1,5 fol. 108r:

Iste causidicus nimis questui deditus nullum diem intermisit, quin saltem pro obolo causam cuiuscumque ageret. Preterea in domo sua perparce uixit et sordide, et aliquos inuitatos immunde tractauit. hunc igitur Horatius ad suum inuitat conuiuium, oblique notans eum. Quicumque enim uilissima Horatius in domo sua esse dicit, eadem esse in domo illius datur intelligi.

epist. 1,6 fol. 108v:

Hunc Numitium dicit Horatius nimis diligentem fuisse in illis quæ possidebat. A quo uitio Horatius eum retrahere cupiens curam temporalium rerum impedimento esse ad beatitudinem ostendere intendit. Sicut enim qui non habita immoderate desiderat beatus esse non potest, ita et qui habita ultra modum custodit beatus esse non potest.

epist. 1,7 fol. 109v:

Ut nullum temporale commodum preferamus saluti per se ipsum ostendit Horatius, qui Mecenati omnia que ab eo acceperat maluit resignare quam secum morari in urbe et propter infirmum aerem infirmitatem incurrere.

epist. 1,8 fol. 111r:

Iste erat scriba et notarius Claudii Neronis, se stulte habens inter principes ubi sese honeste habere deberet, et amicorum suorum <<co>>rrectioni non obtemperans. hunc igitur et in illo omnes impatientes correctionis Horatius notat, hortans eum ad utile et honestum. et que uult in illo intelligi, in se transf<<orm>>at.

epist. 1,9 fol. 111v:

Hoc nobis suadet Horatius, ut dignis dignos tantum commendemus et in eorum familiaritatem eos tantum tradamus, sicut ipse multociens a Septimio rogatus eum dignum quidem Claudio Neroni sola honesta eligenti commendat, et eum in suam tradit familiam.

epist. 1,10 fol. 111v:

Horatius monachi iam quasi suscepto habitu scribit amico suo, ut urbanis illecebris omissis naturalem et rusticanam uitam amplexetur et suscipiat. Cuius rei gratia eandem uitam multis modis commendat.

epist. 1,11 fol. 112v:

Hic notat omnes qui mundum frustra circumeunt, querentes beate uiuere in loco quod possent inuenire in animo, querentes extra se quod constat esse intra se. Quod facit per quendam Bullatium factum girouagum predictæ rei gratia totum mundum fere perambulantem. A quo de multis locis querit quid sibi inde uideatur, non quod forsan omnes illos uidisset sed ut eum derideat et girouagum esse ostendat.

epist. 1,12 fol. 113r:

Istum Ictium prefecerat Agrippa suis bonis in Sicilia. qui cum multis habundaret, tamen se paupertatis stimulo grauari clamabat, et sub specie studii ut scilicet uideretur studere nimis parce uiuebat. huic igitur scribit Horatius eum notando et false querimoniæ et auaricie, et quod propter habundantiam suæ oblitus erat patriæ. Monet etiam ut amicum suum in illas partes transiturum laute accipiat.

epist. 1,13 fol. 113v:

Hunc Uinnium in rure inuentum Horatius obnixè rogauerat, ut caute et opportune Augusto Cesari sua scripta deferret. qui receptis scriptis in proprium rus sese contulit, et ibi longam moram fecit. Hunc igitur notat Horatius et accidie quia tantum distulit et inscientiæ quia totiens eum rogare oportuit.

epist. 1,14 fol. 113v:

Hic notat suæ uitæ contrarium studiose appetentes et in eo nullo modo persistere uolentes. quod facit per uillicum suum qui ab eo frequenter et obnixè petiuerat, ut de urbano faceret eum rusticum et suæ totius rei uillicum. Factus uillicus rem Horatii negligenter habuit, et urbana recogitans ad ea omnimodo redire contendit.

epist. 1,15 fol. 114v:

Musa Antonius medicus Augusti Cesaris apud Clusium gelidissimas aquas inuenit, quas omnibus aliis aquis salubriores affirmauit. Quo audito iste Uala aliis omnibus aquis postpositis illuc sese contulit, et in uia multam pecuniam inaniter consumpsit. Hunc igitur notat Horatius et in eo omnes alios qui sola fama compulsi loca probatissima dimittunt et alia studiose appetunt, et unde honeste in sua domo uiuere possent in uia totum deglutunt. Ut autem illum derideat, se illuc quasi iturum simulat, et de modo itineris eum diligenter interrogat.

epist. 1,16 fol. 115r:

Iste Quintius sepius quesuit ab Horatio quare tam rarus esset in urbe et tam frequens in rure. Unde Horatius que eum in rure detineant illi prescribit. hac autem occasione sumpta notat eum ut uanæ gloriæ appetentem et ab omnibus hominibus sapientem uocari delectantem, et hortatur ut non ex falsitate sed ex ueritate optineat illud nomen.

epist. 1,17 fol. 116v:

Hic notat duo contraria insistentes, et hoc per Sceuum amicum suum qui et curiam uoluit frequentare et suauiter et quiete uiuere, quæ duo simul esse non possunt. et quia ipse inconuenienter sese in curia habuit, docet eum quomodo sese habendo possit placere principi, aut, si hoc non uult, curiam esse dimittendam ostendit.

epist. 1,18 fol. 117v:

Iste Lollius, homo rigidissimus et omnibus inconcinnus, asperrimus corrector amicorum fuit, nulli eorum parcens etiam in minimis, cum tamen omnibus uitiosior esset. Horatius igitur eum notare uolens asperrimæ correctionis, ut ad hoc commodius accedat, laudat eum quia adulator non fuit. sed non sufficit deuitare adulationem, nisi deitemus asperrimam correctionem.

epist. 1,19 fol. 119r:

In hac epistola intendit Horatius ostendere non ex sua arrogantia, non ex suo uitio, sed ex uirtute dissentiones ortas esse inter eum et alios poetas, qui librum Horatii domi ad exemplandum frequentantes, extra obnixè deprimebant. qui a uinosis dictata solum ualere confirmabant. Nos autem ad hanc instruit moralitatem ut ad illius exemplum nec pro fauore aliquorum uel timore uanitati demus assensum.

epist. 1,20 fol. 120r:

Hic utitur prosopopeia id est nouæ conformatione personæ. suum enim alloquitur librum, ostendens eum et a se et ab aliis sapientissimis bene purgatum et correptum ab omnibus spectari uelle et etiam in publicum prodire. Sed ne adhuc prodeat multis modis interdicat. per hoc omnes illos notat qui libros suos incorrectos et ante tempus emittunt.

epist. 2,1 fol. 120v:

Hanc epistolam scribit Horatius Augusto Cesari, in qua intendit omni modo suadere ei ut gesta sua numquam commendet scribenda nisi bonis poetis, etsi nouis. quos tamen populus Romanus iniuste propter solam nouitatem contempnit et abicit, ueteres autem propter solam antiquitatem extollit et recipit, et in hoc dignus est notari. Quia uero tantum alloquitur uirum, in primis eum sibi beniuolum conficit, hoc modo: o "Cesar" et cetera.

epist. 2,2 fol. 124v:

Iste Florus in Claudii Neronis expeditionem iuit. qui prius cum Horatio amicitiam adiunxit, sub ea intentione quod putauit hunc et laudes suas scribere et eum +de aliquibus epistolis sese uisitare+. Horatius illi negauit se posse. Ille igitur Horatio missis quibusdam litteris multis modis incusauit eum quod sibi carmina satis expectata non direxit et, quod grauius est, eum mendacem uocauit. Unde Horatius in hac epistola multis modis apud illum se excusare intendit, primo quia non promisit, immo se illud non posse respondit, deinde multis aliis de causis que sequuntur. Postremo quod, cum iam sit adultæ ætatis, utilius est ei insistere precepta moralia quam in talibus neniis uitam ducere. Nos quoque ad hanc moralitatem instruit, ut abiectis nugis morum ædificationi studeamus.

<Accessus> fol. 52v:

Quis titulus, scilicet incipit liber Horatii Flacci odarum uel carminum. quia licet alia poemata carmina dici possint eo quod carpantur [*cf. Isid. orig. 1,39,4*], id est per arsin et thesin proferantur, scilicet per eleuationem et depressionem, tamen liber iste intitulatur a carminibus per antonomasiam, et dicuntur lirica a uarietate siue [sue R] metrorum seu materie. Materia: Iuuenilis moralitas. Intentio priuata ut satagat petitioni Pollionis et Mecenate quorum rogatu hoc opus aggressus fuerat, publica ut nos informet iuuenili moralitate. Finis ut sciamus cauere uitia [?, caue. ui. uel m. R], et ea que in libro inueniuntur idonea nostre lingue adaptare sciamus. quedam enim sciuntur ut sciantur sicut euangelia, quedam propter aliud ut auctores. Etice supponitur. Oda interpretatur delectabilis cantus, unde uidentur errare qui dicunt Horatium in hoc libro reprehendere quemquam, quia iocunda u<<bique>> [?] in hoc opere est eius materia. et si quandoque redarguat aliquem, non hoc ideo facit ut reprehendat sed ut iocum auditoribus excitet. Metrum quandoque dicitur a materia ut heroicum, quandoque a pedibus ut dactilicum iambicum, quandoque a qualitate materie ut elegiacum, quandoque a numero pedum ut exametrum et cetera, quandoque ab inuentore ut saphicum, quandoque a frequentatore ut asclepiadeum et cetera. descensus ad literam talis.

Metrice tractaturus in hac prima oda utitur asclepiadeo [esc- R] metro, quod constat ex spondeo et duobus coriambis et iambo siue pirichio. coros interpretatur trocheus, uel idem ualet quod trocheus. et est oda ista monocolos, id est unimembris scilicet uniformis in metro, quia idem tenor metri tenetur usque ad finem ode. et nota quod in hoc uolumine sunt decem et nouem uarietates metrorum, scilicet in primo sunt decem, in tribus libris sequentibus sunt tres, et in epodo sunt sex metrorum uarietates. commendat ergo se ipsum Mecenate quod sit idoneus eius petitioni exequende, scilicet ad scribendum lyricum carmen, inducens exempla de aliis diuersarum professionum, quod sicut illi diligunt officia in quibus exerciti sunt et ual<<ent>>, ita ipse et quod ualeat in lirico ostendit, quia tanget sidera per famam si tractet lirica. et accipe constructionem a penultimo uersu, sic: o Mecenas "si inseris" et cetera.